

§ 1. ALGEMEEN

Met het hierbij aangeboden ontwerp van de Wet op de vennootschapsbelasting 1960 is in tweëerlei opzicht een herziening nagestreefd van de bestaande, tijdens de bezetting tot stand gekomen wettelijke regeling, vervat in het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942 (hierna te noemen: het Besluit).

In de eerste plaats beoogt het wetsontwerp een in hoofdzaak technische herziening van het Besluit, waarbij de stof meer systematisch is ingedeeld en inhoud en terminologie zijn aangepast aan die van de Algemene wet inzake rijksbelastingen en het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960.

In de tweede plaats zijn verschillende vraagstukken van materiële aard welke hetzij in de praktijk waren opgekomen hetzij in het parlement naar voren waren gebracht, aan een dieper onderzoek onderworpen. Op bepaalde punten, met name wat betreft het belastingregime inzake het tarief, de coöperaties, de deelnemingsvrijstelling en de egalisatie-reserve van verzekeraars, heeft dit geleid tot wijziging en aanvulling van de in het Besluit belichaamde regeling, in vele andere gevallen heeft het onderzoek tot de conclusie gevoerd dat verandering geen aanbeveling verdiende. De belangrijkste van deze vraagstukken worden hierna in deze paragraaf behandeld.

Het gedifferentieerde tarief

In de Nota inzake de algemene herziening is uiteengezet dat een gedifferentieerd tarief van de vennootschapsbelasting, waarbij de uitgedeelde winst 15 punten lager wordt belast dan de ingehouden winst, de voorkeur verdient boven een uniform tarief, zowel ter verwerkelijking van de beoogde doorstroming van de vennootschapswinsten naar de kapitaalmarkt als met het oog op het feit dat het huidige uniforme tarief in samenhang met de over de winstuitdelingen bij de kapitaalverschaffers geheven inkomstenbelasting, verhoudingsgewijs een te zware druk legt op de voor uitdeling bestemde winsten van de lichamen. Op de grondslag van het bestaande tarief van 43% — zonder de tijdelijke verhoging daarvan — is daarom bij artikel 21 van het wetsontwerp een gedifferentieerd tarief voorgesteld, waarbij het netto uitgedeelde bedrag met 28% en het overig deel van de winst met 43% wordt belast. De daarbij voorziene tariefsreductie voor uitgedeelde winsten geldt uitsluitend voor in Nederland gevestigde lichamen. Met betrekking tot de in Nederland belastbare winst van buitenlandse lichamen — uit welke winst binnen de Nederlandse fiscale sfeer geen uitdelingen plaats vinden — zal het gereduceerde tarief voor uitgedeelde winst niet van toepassing zijn.

Technische redenen maken het onmogelijk de tariefsmatiging bij de uitdelende binnenlandse belastingplichtigen afhankelijk te stellen van de vraag aan wie de winstuitdelingen toekomen. De reductie geldt derhalve voor alle winstuitdelingen, onverschillig of deze aan natuurlijke personen dan wel aan lichamen worden gedaan, onverschillig ook of winstuitkeringen genietende lichamen al dan niet een deelneming hebben in de uitdelende belastingplichtige en voorts ongeacht het feit of de natuurlijke personen en lichamen, die de winstuitkeringen ontvangen, hier te lande dan wel in het buitenland woonachtig

onderscheidenlijk gevestigd zijn. Naar de strekking van de voorgestelde tariefsvoorziening echter behoort de belastingvermindering niet te gelden voor winst welke aan andere lichamen wordt uitgedeeld. Te dien einde wordt winst van een binnenlandse vennootschap op aandelen of coöperatieve vereniging, die op een deelneming wordt uitgekeerd aan een in Nederland gevestigd lichaam — en die aldaar op grond van de deelnemingsvrijstelling buiten de heffing van de vennootschapsbelasting blijft — bij dit lichaam betrokken in een aanvullende vennootschapsbelasting van 15%, welke heffing vervalt indien en in zover het lichaam de ontvangen uitkering aan natuurlijke personen doorgeeft. De in concernverhoudingen naar het buitenland gaande dividenden worden, zoals eveneens in de voren genoemde nota is toegelicht, getroffen met een de tariefsreductie van de vennootschapsbelasting compenserende heffing in de sfeer van de dividendbelasting.

De economische doelstelling van de onderhavige tariefsvoorziening — een vergroting van de bijdrage uit de vennootschapswinsten aan de kapitaalmarktmiddelen — brengt, in samenhang met het streven naar een eenvoudig uitvoerbare regeling, mede de tariefsmatiging te beperken tot de contante winstuitdelingen welke berusten op een overeenkomstig de statuten e.d. van het lichaam genomen besluit tot verdeling van de winst. In het algemeen vallen hieronder voor de vennootschappen op aandelen de normale, jaarlijkse dividenduitkeringen. Het uitsluitingsstarief geldt derhalve niet voor vermorde uitdelingen aan bepaalde aandeelhouders, uitdelingen die veelal reeds niet in contanten, doch in natura worden genoten en die ook nimmer op een formeel winstverdelingsbesluit berusten.

Een andere beperking welke uit de opzet van de regeling voortvloeit, is het uitsluiten van de tariefsreductie voor bonusaandelen. De uitreiking van dergelijke aandelen, waarbij slechts vennootschappelijke reserves worden omgezet in aandelenkapitaal, betekent immers niet dat middelen uit de vennootschap overgaan naar de aandeelhouders. Ook bezien uit een oogpunt van een matiging van de zware druk op de uitgedeelde winst, is er weinig aanleiding de bonusaandelen in de tariefsvermindering van de vennootschapsbelasting te laten delen, nu uitgereikte bonusaandelen in de sfeer van de inkomstenbelasting reeds op tweeërlei wijze worden begunstigd. In de eerste plaats wordt voor de inkomstenbelasting slechts de nominale en niet de werkelijke waarde van het bonusaandeel belast, in de tweede plaats vindt hier in de regel het bijzondere herkapitalisatiestarief van 20% toepassing (artikel 49 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960). Hieraan kan nog worden toegevoegd dat een tariefsreductie voor uitdelingen in de vorm van bonusaandelen bovendien niet op haar plaats zou zijn, omdat deze aandelen gemeenlijk niet verband houden met actuele winsten, waaraan nog de bestemming van inhouding of uitdeling moet worden gegeven, doch met winstreserves die in het verleden zijn gevormd.

In aansluiting aan deze laatste opmerking zij er op gewezen dat het plafond van de winstuitdelingen waarvoor het lagere tarief geldt, gelegd is bij het belastbare bedrag over het jaar waarop de uitdelingen betrekking hebben, verminderd met de verschuldigde vennootschapsbelasting. In geval van een nieuwe onbelaste reserve in de zin van artikel 3 van de Wet Belastingherziening 1950 (N.O.R.) — welke voor de fiscale winstberekening onbelast gelaten winst is — zal dit maximum moeten worden verlaagd met eventuele vrijwillige toevoegingen uit deze reserve aan de jaarwinst. Voor deze toevoegingen wordt immers, zoals in de meergenoemde Nota is uiteengezet, reeds een bijzonder afrekeningstarief van 15% voorgesteld dat zich — uiteraard — niet leent voor een verdere reductie. Anderzijds zal, bij deelnemingen in hier te lande gevestigde lichamen, bedoeld maximum dienen te worden verhoogd met het bedrag van de op de deelneming ontvangen winstuitkeringen, ten aanzien waarvan immers een aanvullende vennootschapsbelasting wordt geheven.

Een nadere technische toelichting wordt gegeven bij artikel 21, waarin de voorgestelde regeling inzake de tariefsdifferentiatie is vevat.

Winstbepaling bij coöperaties

Het fiscale regime voor de coöperaties, zoals dit geregeld is in artikel 13, onder 4 van het Besluit, roept vragen op waaromtrent zo divergente meningen aan het licht zijn getreden, dat bij de huidige herziening van de belastingwetgeving een nadere bezinning op deze materie niet achterwege mag blijven. Het hieromtrent verrichte onderzoek, dat zich over een breed terrein heeft uitgestrekt, heeft de ondergetekende tot de volgende beschouwingen en conclusies gebracht.

Reeds sedert de invoering van de bedrijfsbelasting in 1893 is er strijd geweest over de belastingheffing van de coöperaties. Het terrein van deze strijd is voornamelijk de fiscale behandeling van het aan de coöperatieleden uitgekeerde omzetdividend bij inkoopcoöperaties, dat zijn coöperaties die aan de leden goederen of diensten leveren, en de aan de leden betaalde prijs- en loonbijslagen bij afzetcoöperaties, dat zijn coöperaties die van de leden goederen of diensten afnemen.

Vóór de laatste wereldoorlog werden onder het regime van de bedrijfsbelasting, de inkomstenbelasting van 1914 en de dividend- en tantiëmebelasting van 1917 de naamloze vennootschappen en andere lichamen slechts belast naar hun winstuitdelingen. Dit leidde ertoe dat de problematiek betreffende de coöperaties zich in hoofdzaak openbaarde onder het aspect van de voor de wetgever openstaande keuze de omzetdividenden en de prijs- en loonbijslagen bij de coöperatie zelf dan wel bij haar leden te belasten. In zijn volle scherpte heeft het probleem van de fiscale positie van de coöperaties zich eerst afgetekend bij de intrede in ons belastingstelsel van de winstbelasting en later van de huidige vennootschapsbelasting, zelfstandige belastingen van de winst van de lichamen naast de inkomstenbelasting van de winstuitdelingen. In verband daarmee verkreeg de vraagstelling een principieel karakter, nl. in hoever het jaarlijks exploitatie-overschot, voordat daaruit omzetdividenden en prijs- en loonbijslagen worden voldaan, eigen winst van de coöperatie is of, anders gezegd, in hoever bedoelde uitdelingen zijn te beschouwen als bestemming van winst, in hoever als vermindering van winst.

Ten aanzien van de aard van de omzetdividenden en de prijs- en loonbijslagen staan — en stonden ook vroeger — twee opvattingen tegenover elkaar. In de eerste plaats wordt de opvatting verdedigd dat de omzetdividenden en de prijs- en loonbijslagen volledig tot de winst van de coöperatie moeten worden gerekend, omdat zij in wezen niet verschillen van het dividend van aandeelhouders van een naamloze vennootschap. Deze zienswijze brengt mede dat bij het vaststellen van de fiscale coöperatiewinst eventuele in de aangelegde prijzen schuil gaande omzetdividenden en prijs- of loonbijslagen daaruit dienen te worden geëlimineerd. Diamentraal tegenover het weergegeven standpunt staat de opvatting dat de dividenden en bijslagen geheel in mindering van de fiscale coöperatiewinst behoren te komen. Zij zijn, zo stellen de voorstanders van deze mening, een onderdeel van de prijs welke tussen partijen is overeengekomen; ligt in die prijs voor de leden-afnemers of -leveranciers een voordeel, dan kan dit voordeel niet als winst aan de coöperatie worden toegerekend, doch valt het rechtstreeks toe aan de leden, hetzij als winst welke in de ondernemingen van de leden wordt gemaakt, hetzij onbelast aan de afnemers-consumenten. Tussen deze twee uiterste standpunten in staat de opvatting dat de dividenden en bijslagen slechts coöperatiewinst zijn, voor zover zij zijn verdiend op transacties met niet-leden.

Het bestaande Besluit, dat de coöperatieve verenigingen en andere verenigingen op coöperatieve grondslag zelfstandig in de vennootschapsbelasting betreft, kent voor de coöperaties enkele bijzondere regelen. Zij beogen kennelijk de winst voor zover zij wordt behaald met eigen bijdragen van de leden in hun kwaliteit van afnemer of leverancier en aan dezen wordt uitgekeerd, bij de coöperaties zelf van belasting vrij te stellen. In deze opzet moet — behalve de ingehouden winst — tot de belaste coöperatiewinst worden gerekend de uitgekeerde winst voor zover zij is behaald als gevolg van transacties met niet-leden.

Door de formulering echter van de wettelijke bepalingen en ook door de praktische moeilijkheden bij de daadwerkelijke bepaling van de coöperatiewinst wordt, zoals hieronder wordt geïllustreerd, het gestelde doel niet steeds bereikt.

De ingehouden winst, onverschillig of deze op leden of niet-leden is behaald, wordt volgens de tekst van het Besluit geheel tot de belaste coöperatiewinst gerekend. Deze belastingheffing behoeft echter, volgens de uitleg welke de jurisprudentie aan het desbetreffende wetsartikel heeft gegeven, niet blijvend te zijn. Worden namelijk winstreserves, welke niet in nieuwe investeringen zijn omgezet, in een later jaar uitgedeeld, dan drukt als gevolg van de aftrek voor uitdelingen, zoals deze hierna wordt toegelicht, een deel van die reserves de belaste winst van dat latere jaar en zelfs — zo daardoor een fiscaal verlies ontstaat — de winst van nog andere jaren. Tot een teruggaaf echter van in het verleden betaalde vennootschapsbelasting kan deze „verrekening” niet leiden.

De omzetzijden van de inkoopcoöperaties worden volgens de geldende wetsbepalingen voor de vennootschapsbelasting als bedrijfskosten aangemerkt, voor zover deze dividenden aan de leden worden toegekend naar de maatstaf van hun aandeel in de omzet van de coöperatie. Hieraan is echter deze restrictie verbonden dat het vrijgestelde bedrag niet groter kan zijn dan het geval zou zijn, indien de coöperatie aan leden en niet-leden op gelijke voet een aandeel in de winst zou hebben toegekend.

Voor de prijs- en loonbijslagen kent het Besluit eenzelfde regel, met dien verstande dat daar het vrijgestelde bedrag niet groter kan zijn dan hetgeen aan de leden zou zijn uitgekeerd indien ook aan niet-leden, die soortgelijke prestaties als de leden hebben verricht, op gelijke voet een aandeel in de winst was toegekend.

Bij de inkoopcoöperaties levert de regeling in het Besluit weinig moeilijkheden op. Deze coöperaties zijn, voor zover zij zowel aan leden als aan niet-leden leveren, wel verplicht min of meer algemeen geldende verkoopprijzen te berekenen. Berekenen zij minder dan bevoorrechten zij de niet-leden ten koste van de voor de leden bestemde winst; berekenen zij meer, dan kopen de leden en niet-leden elders. Leveren zij — wellicht uitsluitend — aan leden tegen lagere prijzen, dan zal vrijwel steeds voldoende vergelijkingsmateriaal uit de sector van in andere rechtsvormen uitgeoefende bedrijven ter beschikking staan om de grootte van de in de berekende prijzen verscholen winstuitdeling vast te stellen.

Bij de afzetcoöperaties, met name bij de belangrijkste groep daarvan, de productiecoöperaties, is het dikwijls moeilijk vast te stellen — bij gebreke van vergelijkbare transacties met niet-leden-leveranciers — of en in hoeverre de betalingen aan de leden een correctie zijn op een voordien slechts voorlopig vastgestelde prijs dan wel een winstuitdeling vormen. Meestal doen deze coöperaties aan de leden eerst voorschotbetalingen, vervolgens nabetalings en ten slotte, nadat de bedrijfsresultaten van het boekjaar definitief vaststaan, slotbetalingen. In de uiteindelijke aan de leden voor hun grondstoffenleveranties betaalde prijs kan een deel van de in beginsel belastbare coöperatiewinst reeds zijn doorgeschoven waartegen de fiscus, zoals de praktijk leert, bij de berekening van de fiscale coöperatiewinst met de wettelijke bepalingen in haar bestaande vorm veelal machteloos staat. Naar de uitleg immers welke de jurisprudentie aan de bestaande wettelijke regeling pleegt te geven dient de belastbare coöperatiewinst te worden bepaald op grondslag van de marktprijzen, als hoedanig in de gevallen waarin een vergelijkingsmaatstaf, gevormd door prijzen welke in transacties met derden gelden, ontbreekt, de door de coöperatie aan haar leden betaalde grondstoffenprijzen worden aangemerkt.

Van de door de productiecoöperaties gedane uitdelingen aan de leden moet vervolgens, behalve de hierna te bespreken redelijke interest over het coöperatievermogen, worden afgesplitst de winst behaald op „gelijkssoortige prestaties” van niet-leden. In het geval van een beetwortelsuikerfabriek, die voor niet-leden een partij Cubasuiker raffineerde, besliste de rechter dat hier geen sprake was van een „gelijkssoortige prestatie”,

zodat ook de winst uit deze suikerbewerking belastingvrij aan de leden kon worden uitgedeeld. Evenzo is het bij de bestaande wetsbepalingen mogelijk de winst van een door een zuivelcoöperatie geëxploiteerde limonadefabriek vrij van vennootschapsbelasting uit te keren.

Ten slotte valt te wijzen op de voorschriften die beogen vast te leggen dat uitdelingen slechts als omzetzijden of bijslagen vrijgesteld kunnen worden, voor zover zij een redelijke rente over het vermogen van de coöperatie te boven gaan. Zulks is in het Besluit aldus geredigeerd, dat tot de winst wordt gerekend de vaste rente over verplichte inleggelden en dat voorts de aftrek voor het omzetzijden of de prijs- en loonbijslagen niet geldt voor zover op de inleggelden van de leden minder wordt uitgekeerd dan een redelijke interest, berekend over het zuivere vermogen van de coöperatie bij het begin van het jaar. Deze laatste bepaling heeft echter, naar de jurisprudentie leert, geen effect, indien er geen inleggelden zijn. Volgens de rechtspraak doet zich dit voor indien de coöperatie haar behoefte aan vast kapitaal dekt door langlopende leningen van de leden.

Een analyse van het netelige probleem van de fiscale positie van de coöperaties voor de heffing van de vennootschapsbelasting leert al dadelijk dat de grondoorzaak van tegengestelde opvattingen hieromtrent is gelegen in een zeker dualisme dat aan het wezen van de coöperatie eigen is. Enerzijds kan de coöperatieve vereniging worden beschouwd als een gezamenlijke huishouding te vormen met de huishoudingen van de leden, die tevens klant resp. leverancier van de coöperatie zijn. Aan de andere kant ziet men de drang van de coöperatieve ondernemingen om zich ten aanzien van de leden-huishoudingen te verzelfstandigen, ten einde haar positie in het economische verkeer te versterken.

Degenen, die een ver gaande vrijstelling van vennootschapsbelasting voor coöperaties voorstaan, stellen zich op het standpunt dat het coöperatielid klant resp. leverancier is en dat de coöperatie — een personenassociatie — niet anders is dan een verlengstuk van de leden-huishoudingen. Hieruit zou voortvloeien dat de resultaten van de coöperatieve onderneming, welke tot uiting komen in de aan de leden uitgekeerde omzetzijden en prijs- en loonbijslagen, slechts voordelen zijn van de leden-huishoudingen en derhalve niet bij de coöperatie zelf, doch uitsluitend bij haar leden tot belastingheffing aanleiding kunnen geven. Alleen ten aanzien van de niet-uitgekeerde coöperatieve ondernemingswinst wordt erkend dat deze bij de coöperatie moet worden belast — ingehouden winst zou anders geheel onbelast blijven — doch daarbij wordt erop gewezen dat indien de gereserveerde winst later toch wordt uitgekeerd, de oorspronkelijk geheven vennootschapsbelasting zou behoren te worden gerestitueerd.

De tegenstanders van deze opvatting leggen de nadruk op het feit dat het coöperatielid de kapitaalverschaffer van de coöperatie is en als zodanig niet verschilt van de aandeelhouder van een naamloze vennootschap. Zij zien voorts het bedrijf van de coöperatie niet als een verlengstuk van de huishoudingen der leden doch leggen het accent op de verzelfstandiging van de coöperatieve onderneming, welke niet slechts in de vorm van een afzonderlijke rechtspersoon wordt gedreven, doch — vooral ook als concurrent — zich steeds meer als zelfstandige eenheid in het maatschappelijke verkeer aandient. Een organisatorisch verschil tussen de coöperatie en de naamloze vennootschap kunnen zij slechts onderkennen in het randgebied van het coöperatiewezen; dientengevolge menen zij dan ook dat tegen een vrijstelling van vennootschapsbelasting voor een groot aantal kleine coöperaties, waar de concurrentie met het zelfstandige bedrijfsleven vrijwel ontbreekt, geen bezwaar bestaat.

Naar aanleiding van deze beschouwingen over het tweeledige karakter van de coöperatie menen de ondergetekenden ervan te moeten uitgaan dat ten aanzien van de belastingheffing van de coöperaties een zoveel mogelijk neutrale houding dient te worden ingenomen. Gegeven de heffing van een zelfstandige vennootschapsbelasting van de ondernemingswinsten van lichamen houdt dit allereerst in het streven naar gelijke fiscale lasten voor coöperaties en andere lichamen. Daarnevens zal, zoals

ook in het verleden is geschied, tevens de bijzondere aard van de coöperatieve onderneming in ogenschouw moeten worden genomen. Een meer nauwkeurige bepaling van de fiscale positie van de coöperatieve onderneming ten opzichte van die van de ondernemingen der andere lichamen is niet alleen noodzakelijk omdat — bij een zelfstandige winstbelasting en een algemeen hoge belastingdruk — een verschil in belastingheffing de concurrentie-verhoudingen belangrijk kan beïnvloeden, doch ook omdat de historische groei van de coöperatieve onderneming in onze maatschappij daartoe dwingt. In de aanvang — de eerste coöperaties dateren uit de laatste decennia van de vorige eeuw — betrof het coöperatieve samengaan vrijwel uitsluitend de agrarische sector. Het waren, door boeren uit eenzelfde dorpsgemeenschap opgerichte landbouwcoöperaties met een betrekkelijk eenvoudige bedrijfsuitrusting, wier bedrijvigheid zich beperkte tot werkzaamheden die men in die tijd tot de normale activiteiten van het persoonlijke boerenbedrijf kon rekenen. In de loop van deze eeuw zijn echter — en vooral de snelle sociaal-economische ontwikkeling en technische vooruitgang in de jaren na de tweede wereldoorlog hebben daarvoor een goede voedingsbodem geleverd — uit deze eenvoudige coöperatieve verenigingen vele grote — regionaal en soms zelfs landelijk georganiseerde — coöperaties gegroeid met kapitaalintensieve ondernemingen, die ook wat de aard van haar produktie betreft, de agrarische sfeer geheel zijn ontwassen en dikwijls op één lijn zijn komen te staan met ondernemingen van middelgrote en grote naamloze vennootschappen. Het is in dit stadium van de ontwikkeling van het coöperatiewezen waarin bij een algemene herziening van de belastingwetgeving de vraag van de fiscale positie van de coöperaties met klem beantwoording eist.

Het hiervoren weergegeven uitgangspunt betekent, naar het oordeel van de ondergetekenden, dat de coöperaties, voor zover zij in het economische verkeer als zelfstandige ondernemingsseenheden concurreren met naamloze vennootschappen en andere lichamen, op gelijke voet voor haar bedrijfsresultaten in de vennootschapsbelasting moeten worden betrokken. Aan de andere kant leidt de oorspronkelijke aard van de coöperatieve onderneming, gegroeid uit bestaande activiteiten van de persoonlijke huishoudingen van de coöperatieleden en tot op zekere hoogte ook thans nog van die ledenhuishoudingen een economisch verlengstuk uitmakend, ertoe de coöperatie, voor zover zij zich ten aanzien van de huishoudingen van haar leden niet verzelfstandigd heeft, voor de winst van het coöperatieve productieproces buiten de heffing van de vennootschapsbelasting te laten.

Een verzelfstandiging van de coöperatie openbaart zich op de volgende wijzen.

Een eerste vorm van verzelfstandiging is, dat de coöperatie winsten behaalt die zij niet aan de leden uitkeert. Een inhouding van winsten, hetzij dat zulks geschiedt met het oog op autonome financiering van nieuwe investeringen, hetzij dat hiermede het vormen van een algemene reserve voor de toekomst wordt beoogd, versterkt de onafhankelijkheid van de coöperatie en maakt de band met de huishoudingen harer leden losser.

Een tweede wijze van verzelfstandiging is, dat derden tot dezelfde transacties met de coöperatie worden toegelaten als de leden; hieronder moet ook worden gerangschikt het geval van de gewezen producent van grondstoffen, die lid van een produktie-coöperatie blijft, van derden grondstoffen opkoopt en deze vervolgens aan de coöperatie levert.

Een derde vorm van verzelfstandiging kan worden gezien in het feit dat de coöperatieve onderneming zich technisch en economisch verwijdert van de leden-huishoudingen. Reeds hiervoren werd gewezen op het verschijnsel dat de coöperatie ook werkzaamheden gaat verrichten buiten de eigenlijke coöperatieve sfeer, ó.a. het raffineren van Cuba-suiker door een suikerfabriek. Het behoeven echter niet alleen nevenwerkzaamheden te zijn waarin deze derde vorm van verzelfstandiging zich openbaart. Ook een verder gaande verdeling van leden-grondstoffen door produktie-coöperaties

moet als zodanig worden aangemerkt. Bij wijze van illustratie kan worden genoemd het geval van een zuivelfabriek die aanvankelijk als eindprodukten heeft melk, boter en kaas, doch later ook gecondenseerde melk, melkpoeder e.d. gaat produceren, of van een strokartonfabriek welke zich op de vervaardiging van chemische produkten uit de strogrondstof gaat toeleggen.

Ten slotte openbaart een verzelfstandiging zich in het verschijnsel van samenbundeling van plaatselijke coöperaties in provinciale en landelijke overkoepelende coöperaties. Deze coöperaties, waarvan de leden weder coöperaties zijn, staan zover af van de individuele huishoudingen van de leden der plaatselijke coöperaties dat zij bezwaarlijk nog als een verlengstuk van die huishoudingen kunnen worden aangemerkt.

Zijn in het vorenstaande de aanknopingspunten gegeven voor een ten opzichte van de coöperaties zoveel mogelijk neutraal ingesteld regime van de vennootschapsbelasting, de nadere uitwerking daarvan tot een doelmatige en goed hanteerbare wettelijke regeling doet een tweetal hoofdvragen rijzen. De eerste betreft de vaststelling van de totale fiscale jaarwinst van de coöperatieve onderneming op basis van prijzen waaruit de invloed van het lidmaatschap van klant of leverancier is geëlimineerd. De tweede vraag is hoe vervolgens deze coöperatieve ondernemingswinst in feite dient te worden gesplitst in een belaste „verzelfstandigde winst” en een onbelaste „verlengstukwinst”.

De vraag omtrent de prijscorrecties, waar deze voor het bepalen van een juiste fiscale winst nodig zijn, heeft tweemaal aspect, dat van de rechtsgrond en dat van de praktische verwerkelijking. De rechtsgrond van deze prijscorrecties door de fiscus wordt uit een oogpunt van wenselijk recht betwist op deze grond dat zij een ongeoorloofde inbreuk zouden zijn op de vrijheid van elk lichaam om zelf zijn prijzen te bepalen. Hierbij echter verliest men uit het oog dat ook bij de naamloze vennootschappen bepaalde fiscale prijscorrecties volkomen geoorloofd worden geacht en ook menigwerf plaats vinden, nl. bij transacties tussen de naamloze vennootschap en haar (groot)aandeelhouders waardoor deze laatste worden bevoordeeld. Niet anders is het bij de coöperaties. In de gevallen waarin de tussen de coöperatie en haar leden geldende prijzen een bevoordeling van deze laatste inhouden, is een prijscorrectie niet slechts geoorloofd, doch zelfs noodzakelijk om tot een juiste fiscale winstberekening te komen. Het vaststellen van de fiscale winst immers is geen doel in zichzelf, doch louter middel om tot een — ook uit een oogpunt van gelijke concurrentievoorwaarden — rechtvaardige belastingheffing te komen. Laat men bij de fiscale winstberekening in voorkomende gevallen de nodige prijscorrecties achterwege, dan betekent dit dat voor de verdeling van de belastingdruk wordt gediscrimineerd niet alleen tussen de coöperaties en de andere lichamen doch ook tussen de coöperaties onderling.

Bij de praktische verwerkelijking van fiscale prijscorrecties gaat het erom dat voor de belastingheffing de winst van de coöperatieve onderneming wordt berekend op basis van prijzen welke de coöperatie zou hebben betaald of ontvangen, indien zij op basis van een onder normale omstandigheden gesloten overeenkomst met derden zou hebben gehandeld. In verreweg de meeste gevallen is, zoals de praktijk uitwijst, de berekening van de fiscale winst op die grondslag betrekkelijk eenvoudig. Men zal daarbij in het algemeen kunnen afgaan op bestaande marktprijzen welke in de onderscheidene bedrijfstakken buiten de verhouding tussen coöperatie en leden gelden. Wat de inkoopcoöperaties betreft leveren de consumenten-coöperaties in dit opzicht weinig moeilijkheden op; gemeenlijk zal men daar de feitelijke uitdeling (omzetdividend) kunnen gelijkstellen met de fiscale winstuitkering. Voor de overige inkoopcoöperaties, waarvan de leden ondernemers zijn, ligt de zaak soms moeilijker, doch ook daar levert een fiscale winstberekening op basis van normale leverantieprizen voor de belastingadministratie geen overwegende bezwaren op.

Slechts in de sector van de afzetcoöperaties, met name in de branches waarin de produktiecoöperaties een dominerende invloed op de prijsvorming doen gelden, bestaat de mogelijkheid dat de belastingwetgeving in haar bestaande vorm met de uitleg, die de jurisprudentie daaraan geeft, niet steeds tot een bevredigend resultaat leidt. Hier wordt gedoeld op het geval waarin de coöperaties uitsluitend van leden betrekken en het geval waarin de coöperaties ook van niet-leden betrekken, doch aan dezen beperktere leveringsmogelijkheden laten dan aan de leden, bijv. door een beperking in die zin dat de ledenleveranties voorrang hebben (prijzverschillen die op reële verschillen in het contract betrekking hebben, zijn te dezen niet van belang, mits niet-leden tot dezelfde contractverhoudingen worden toegelaten als de leden). In dergelijke situaties, waarbij transacties, onder gelijke voorwaarden met derden aangegaan, ontbreken en mitsdien geen vergelijkbare prijs kan worden gevonden, is het denkbaar dat in de aan de leden betaalde grondstoffeprijzen reeds winst van het coöperatieve productieproces is doorgeschoven en het zou dan onjuist zijn deze grondstoffeprijzen, zoals de huidige rechtspraak leert, in ieder geval te aanvaarden als marktprijzen waarop de berekening van de fiscale winst dient te worden gebaseerd. Met het oog op deze situaties achten de ondergetekenden het wenselijk in de nieuwe fiscale wetgeving voor belastingadministratie en belastingrechter de mogelijkheid te openen bij de berekening van de fiscale winst van het coöperatieve productieproces deze „marktprijs” te corrigeren aan de hand van de prijzen welke de coöperatie normaliter aan derden zou hebben betaald. In aanmerking genomen dat door een coöperatie aan haar leden betaalde grondstoffeprijzen, welke niet uitgaan boven de in het kader van het landbouwbeleid door de overheid vastgestelde garantiëprijzen en andere richtprijzen, ook voor de fiscale winstberekening als normale prijzen zullen dienen te worden aanvaard — uiteraard voor zover niet-leden voor grondstoffeleveranties niet minder ontvangen — verwachten de ondergetekenden overigens niet dat deze bepaling veelvuldig toepassing zal behoeven te vinden.

Is alzo, na eventuele prijscorrectie, de juiste winst van de coöperatieve onderneming bepaald, dan volgt de tweede hiervoor gesignaleerde hoofdvraag, nl. of en op welke wijze deze winst moet worden gesplitst in „verlengstukwinst” en „verzelfstandigde winst”, waarbij de eerste bij uitdeling wordt geacht in beginsel alleen bij de leden belastbaar te zijn, terwijl de tweede de vennootschapsbelasting dient te passeren.

Men kan zich daarbij, vooral indien men zich oriënteert op de eerste fase in de historische groei van de coöperaties, op het standpunt stellen dat bij een produktiecoöperatie de winst, behaald met een „eenvoudige verwerking” van leden-grondstoffen, bij uitkering aan de leden als verlengstukwinst vrij van vennootschapsbelasting dient te zijn. Allereerst al rijst hier tegen het bezwaar dat het bij de hedendaagse stand en techniek van de coöperatieve produktie niet mogelijk is voor de onderscheidene branches een min of meer nauwkeurige grens aan te geven waar een eenvoudige verwerking van leden-grondstoffen overgaat in een verder gaande veredeling. Doch zelfs al aangenomen dat men hierin voor elke branche zou slagen, dan nog is het niet doenlijk daarmede voor de individuele coöperaties een daadwerkelijke winstsplitting door middel van een bedrijfseconomische analyse te verwerken. Noodgedwongen zou men daarvoor een forfaitair criterium moeten nemen, bijv. in deze vorm dat voor elke branche een percentsgewijze opslag op de (gecorrigeerde) leverantieprijs van de leden-grondstoffen wordt bepaald, welke opslag dan het bij uitdeling vrijgestelde winstgedeelte aangeeft.

Het behoort na de vorenstaande uiteenzetting wel geen nader betoog dat een forfaitaire afsplitsing van een „eenvoudige verwerkingswinst” in de aangegeven vorm de wetgever voor een vrijwel onmogelijke taak stelt. Uit een oogpunt van een gelijkheid in concurrentievoorwaarden heeft een dergelijke vrijstelling van de winst bovendien nog het bezwaar dat naar mate bij een gelijke leden-omzet de coöperatieve ondernemingswinst kleiner is, een groter deel daarvan zou worden vrijgesteld. Deze bezwaren overziende hebben de ondergetekenden gezocht naar

een ander criterium voor de splitsing van de coöperatieve winst, waarmede aan de verlengstukgedachte meer of minder kan worden tegemoetgekomen. Met dit voorbehoud dat geen enkele methode denkbaar is waarmede de „verlengstukwinst” als een enigermate nauwkeurig omgrensd, tastbaar gegeven naar voren kan worden gebracht, achten zij een eenvoudige en verantwoorde oplossing slechts mogelijk, indien de winst van elke individuele coöperatie wordt gesplitst en wel aan de hand van de feitelijke gegevens welke bij de vaststelling van die winst reeds ter beschikking staan. Gaat men voorts uit van de redelijke onderstelling dat de verzelfstandiging van de coöperatie in het algemeen toeneemt naar gelang in het productieproces meer kostenfactoren bij de leden-grondstoffen worden gevoegd, dan voert deze gedachtengang in de richting van een globale splitsingsmethode, waarbij de vrijgestelde verlengstukwinst afhankelijk wordt gesteld van de verhouding tussen de waarde van de ingekochte leden-grondstoffen en die van de overige kostenfactoren (grondstoffen van niet-leden, hulpstoffen, arbeidslonen, werkeenheden van de bedrijfsmiddelen en andere directe en indirecte kosten) in het coöperatieve productieproces. Met deze methode van winsttoerekening wordt bereikt dat het percentage van de vrijgestelde winst afneemt niet alleen naar gelang meer grondstoffen van niet-leden in het productieproces worden verwerkt, maar ook naar mate een verder gaande veredeling van leden-grondstoffen plaats vindt. Dit systeem geeft van de verlengstukgedachte deze — overigens vrije — vertaling dat de leden-huishoudingen geacht worden in de coöperatieve ondernemingsresultaten te participeren voor de waarde van de door hen geleverde grondstoffen; de overige kostenfactoren worden aangemerkt als te zijn aangebracht door de zelfstandige coöperatieëntiteit. Deze participatiegedachte appelleert rechtstreeks aan het gevoel van redelijkheid en billijkheid, zonder het intermediair van bedrijfseconomische winstsplittingsregels, zo deze regels er al mochten zijn.

Een eenvoudig voorbeeld moge de werking van het in het oog gevatte splitsingssysteem verduidelijken. Gegeven zij een totale jaaronzet van de coöperatie — waartoe dus alle verwerkte grondstoffen, geleverd hetzij door leden hetzij door niet-leden, hebben bijgedragen — ad 600. De vergoedingen toekomende aan de gezamenlijke produktiefactoren, of m.a.w. de kosten, zijn fiscaal vastgesteld op 400 in totaal; hierbij is de waarde van de geleverde leden-grondstoffen in rekening gebracht voor 280. De totale jaarwinst van de coöperatieve onderneming bedraagt dus 200. Daarvan is de aan de leden-
 280
 participatie toegeschreven winst 400 of 140. Ervan uitgaande

dat, in overeenstemming met het bestaande systeem, de participatiewinst naar evenredigheid bijdraagt aan het ingehouden en het uitgekeerde deel van de coöperatieve winst, dient de vorengenoemde breuk te worden toegepast op elke uitdeling aan de leden, welke wordt gedaan naar de maatstaf van de door hen geleverde grondstoffen. Wordt in het gegeven voorbeeld naar deze maatstaf 100 aan de leden uitgedeeld, dan is van deze uitdeling 70 vrij van vennootschapsbelasting; de andere 70 van de aan de leden-participatie toegeschreven winst wordt door het enkele feit dat zij wordt ingehouden als verzelfstandigde winst beschouwd, zodat de belastbare coöperatiewinst 130 bedraagt. Deze verdeling wordt gedragen door de overweging dat, indien de coöperatie in het belang van de instandhouding of de uitbreiding van haar onderneming in plaats van tot uitdeling tot een reservering van winst besluit — en daarin is zij vrij — deze reservering geschiedt uit de produktiewinst in haar geheel en niet uitsluitend uit hetzij het verzelfstandigde deel daarvan hetzij de „verlengstukwinst”.

Wat nu, in het voorgestelde winstsplitingssysteem, de fiscale behandeling van de overkoepelende coöperaties betreft, zijn de ondergetekenden van mening dat, zoals zij hiervoor reeds hebben doen blijken, bij deze geheel verzelfstandigde lichamen een vrijstelling voor winstuitdelingen niet op haar plaats is. De uitsluiting van de vrijstelling kan worden bereikt door de vrijgestelde verlengstukwinst afhankelijk te stellen uitsluitend van de waarde van leden-grondstoffen welke door

natuurlijke personen zijn geleverd. Wel is er, ter voorkoming van dubbele heffing van vennootschapsbelasting, aanleiding — op het voetspoor van de bestaande regeling voor winstuitdelingen op aandelen van naamloze vennootschappen — voor de leden-lichamen een deelnemingsvrijstelling in de wet op te nemen voor de van de overkoepelende coöperatie ontvangen winstuitkeringen.

Vooropstellende dat een aller verlangens bevredigende en tevens goed hanteerbare oplossing voor de afsplitsing van de z.g. verlengstukwinst uit de totale winst van de coöperatieve onderneming tot de onmogelijkheden behoort, menen de ondergetekenden, dat het gekozen splitsingssysteem, hetwelk in zijn uitvoering betrekkelijk eenvoudig is, in redelijke mate de desiderata nabijkomt, waarvan de ondergetekenden ten opzichte van de belastingheffing van de coöperaties zijn uitgegaan.

Ten aanzien van de hierboven aangewezen vormen van verzelfstandigde winst werkt het stelsel als volgt:

a. ingehouden winsten worden volledig belast;

b. op een eenvoudige wijze bestaat gelegenheid alle winsten van de produktiecoöperaties met directe en indirecte leveranties van niet-leden behaald, als verzelfstandigde winst te belasten, met name door in de teller van de verhoudingsbreuk alleen die leden-leveranciers op te nemen waarbij de geleverde grondstoffen in het eigen bedrijf van de leden zijn voortgebracht;

c. naargelang de coöperatie meer nevenwinsten en veredelingswinsten maakt, hetgeen in de regel gepaard gaat met een verhoging van de totale produktiekosten, wordt het percentage van de totale winst dat als verlengstukwinst wordt aangemerkt, kleiner;

d. de winsten van de overkoepelende coöperaties kunnen volledig worden belast door in de teller van de verhoudingsbreuk slechts leden-leveranties van natuurlijke personen op te nemen.

Als een bezwaar tegen het voorgestelde stelsel kan, zo men de nadruk legt op de historisch gegroeide huidige situatie, worden aangevoerd, dat het niet leidt tot een algehele vrijstelling bij een kleine — uitsluitend met leden werkende — coöperatie waarvan het karakter dat zij louter verlengstuk van het bedrijf der leden is, zó duidelijk aan de dag treedt dat redelijkerwijze de gehele winst bij uitkering als niet door de vennootschapsbelasting te treffen winst zou behoren te worden aangemerkt. Daar ook zulk een coöperatie kosten zal maken boven de leden-inkoop, blijft ook in dit geval een — overigens klein — gedeelte van de winst belast.

Deze bedenking, gevoegd bij de overweging dat het ook technisch aanbeveling verdient, zeer kleine coöperaties buiten de heffing te laten, achten de ondergetekenden van zodanig gewicht, dat zij gemeend hebben de voorgestelde regeling te moeten aanvullen met een algemene vrijstelling aan de voet van f 5 000 voor uitgedeelde winst. De strekking van deze aanvulling is dat voor elke coöperatie het met het splitsingssysteem berekende vrijgestelde gedeelte van de winstuitdeling met de bedoelde f 5 000 wordt verhoogd. Naar mag worden verwacht, leidt de voorgestelde regeling in deze vorm ertoe dat de bedoelde kleine coöperaties bij algehele uitdeling van hun winst naar de aangegeven maatstaf ook metterdaad vrij van vennootschapsbelasting zijn.

Hiervoren zijn de beschouwingen over het gekozen stelsel toegespitst op de produktiecoöperaties, waarbij zich de coöperatieve problematiek het scherpst voordoet. Bij andere coöperaties zal het stelsel analoog kunnen worden toegepast, zij het dat de verhoudingsbreuk er soms iets anders zal uitzien.

Bij inkoopcoöperaties dient eerst uit de verhouding tussen de afzet aan leden en die aan niet-leden te worden afgeleid welk deel van de ingekochte handelsgoederen en grondstoffen aan de leden-transacties moet worden toegerekend, daarna dient deze laatstgevonden waarde te worden gesteld tegenover de totale kosten van de coöperatie ten einde de mate van verzelfstandiging tot uitdrukking te brengen. Bij een coöperatie die alleen aan leden afzet, is bij uitdeling naar de

aangegeven maatstaf vrij dat gedeelte van de winst dat zich tot de gehele winst verhoudt als de ingekochte grondstoffen of handelsgoederen zich verhouden tot de totale kosten. Zijn er ook verkopen aan niet-leden, dan dient op de in de vorige zin bedoelde factor ingekochte grondstoffen of handelsgoederen nog een vermindering te worden toegepast naar verhouding van de niet-leden-omzet tot de totale omzet.

Een bijzonder punt ten slotte bij het bepalen van de winst van de coöperatieve onderneming is nog de vraag of een normale interest, betaald op inleggeden en op langlopende schulden aan leden al dan niet in mindering van de winst behoort te worden toegelaten. Voor het onderscheid tussen inleggeden die in feite kapitaalverstrekingen van de leden aan de coöperatie zijn, en (langlopende) schulden kan, naar het de ondergetekenden voorkomt, worden aangesloten bij de jurisprudentie van de Hoge Raad. Ons hoogste rechtscollege verstaat onder kapitaalverstreking alleen hetgeen door de leden aan de vereniging aldus wordt afgestaan, dat het gaat behoren tot het voor de schulden van het lichaam aansprakelijke en in het risico van het bedrijf der vereniging delende vermogen, zonder dat daartegenover voor het lid aanspraken ontstaan, die het karakter hebben van vorderingen welke met die van andere schuldeisers op één lijn kunnen worden gesteld. Dergelijke inleggeden dienen, naar het oordeel van de ondergetekenden, op één lijn te worden gesteld met het aandelenkapitaal van een naamloze vennootschap. In overeenstemming met het fiscale regime voor de naamloze vennootschappen, waarbij niet het op de aandelen uitgekeerde dividend, wel echter een (normale) interest over leningen, ook van aandeelhouders, in aftrek van de winst worden toegelaten, zijn de ondergetekenden van mening dat rente op inleggeden — niet alleen op de verplichte doch ook op de onverplichte — niet, doch een normale interest op schulden aan leden wel ten laste van de fiscale winst behoort te worden gebracht. De bepaling in het Besluit dat de vrijstelling van omzetdividend of van prijs- en loonbijslagen niet geldt voor zover op de (vaste) inleggeden minder wordt uitgekeerd dan een redelijke interest, achten de ondergetekenden op zichzelf juist. De toevoeging echter dat deze interest dan wordt berekend over het zuiver vermogen van de coöperatie werkt onbevredigend. Deze „bodemheffing” wordt toch door de coöperaties in de praktijk geheel of grotendeels ontgaan, hetzij doordat inleggeden van de leden bewust worden vermeden — in welk geval de bepaling in het geheel geen toepassing vindt — hetzij doordat de coöperatie haar eigen vermogen zoveel mogelijk verkleint door haar onderneming te financieren met leningen van de coöperatieve boerenleenbank, die veelal dezelfde leden heeft als de coöperatie. Uit praktische overwegingen en mede gezien haar discriminerende werking verdient het, naar het oordeel van de ondergetekenden, dan ook de voorkeur de bepaling te laten vervallen.

Deelnemingsvrijstelling

Het Besluit kent in artikel 10 een deelnemingsvrijstelling voor dividenden van vennootschappen op aandelen, welke door lichamen — met uitzondering van stichtingen, coöperaties en in het algemeen verenigingen — in hun kwaliteit van aandeelhouder worden ontvangen. Deze vrijstelling is beperkt tot de lichamen die in de uitdelende vennootschap een z.g. aanmerkelijk belang hebben, d.i. voor ten minste een vierde deel van het nominaal gestorte kapitaal rechtstreeks aandeelhouder zijn. Weliswaar is bij het derde lid van het genoemde artikel de Secretaris-Generaal (thans de Minister) bevoegd verklaard de vrijstelling ook te doen gelden bij een aandelenbezit van minder dan 25 %, indien dit naar zijn oordeel een deelneming vertegenwoordigt en het aanhouden van deze deelneming in de lijn van de normale uitoefening van het bedrijf ligt, dan wel het algemeen belang gediend is geweest door het aangaan van deze deelneming, doch de bezetter gedoogde niet dat de Secretaris-Generaal anders dan in zeer speciale gevallen van deze bevoegdheid gebruik zou maken. Deze naar haar opzet zeer beperkte werking van de deelnemingsvrijstelling vindt haar ver-

klaring hierin dat, volgens de Leidraad bij het Besluit, een dergelijke vrijstelling in beginsel niet zou passen in een wettelijke regeling inzake de belastingheffing van de winsten, welke lichamen op één lijn stelt met natuurlijke personen, in welke gedachtingang de vrijstelling dan ook naar haar aard een — voor de belastingplichtige gunstige — uitzonderingsbepaling zou zijn.

Na de bevrijding heeft de Minister van Financiën, zich losmakende van de gedachte van de Besluitgever dat de deelnemingsvrijstelling in wezen een faciliteit voor de belastingplichtigen is, een ruim gebruik gemaakt van de in het evenvermelde artikel 10, derde lid, van het Besluit gegeven bevoegdheid. Bij aanschrijving van 6 september 1945, nr. 500 (Beslissingen in Belastingzaken nr. 8190), aangevuld bij aanschrijving van 26 november 1946, nr. 2 (Beslissingen in Belastingzaken nr. 8324) is de ministeriële bevoegdheid gedelegeerd aan de inspecteurs met het doel de vrijstelling te verlenen in alle gevallen, waarin een aandelenbezit een deelneming vertegenwoordigt en hetzij het aanhouden van de deelneming in de lijn van de normale uitoefening van het bedrijf ligt, hetzij door het aangaan van de deelneming het algemeen belang gediend is geweest. Een deelneming kan daarbij in het algemeen reeds worden aangenomen indien een niet te ver verwijderd verband bestaat tussen het eigen bedrijf en dat van de vennootschap waarin de belastingplichtige aandelen bezit. Zo is het zelfs mogelijk dat in bepaalde gevallen een aandelenbezit dat slechts een zeer gering percentage van het gestorte kapitaal van de laatstgenoemde vennootschap uitmaakt, tot een deelnemingsvrijstelling leidt. Deze na-oorlogse gedragslijn heeft tot gevolg gehad dat de in het Besluit gestelde grens van 25 % in de praktijk sterk aan betekenis heeft ingeboet.

De bestaande feitelijke situatie met betrekking tot de deelnemingsvrijstelling verwezenlijkt naar het oordeel van de ondergetekenden een redelijke belastingheffing van de winsten van lichamen. In overeenstemming met het betoog in de paragraaf over de verhouding inkomstenbelasting-vennootschapsbelasting in het algemene gedeelte van de memorie van toelichting bij het wetsontwerp inzake de inkomstenbelasting, zien zij de belastingheffing van lichamen niet gegrond op een zo ver gaande personele gelijkheid van natuurlijke personen en lichamen, als de Besluitgever kennelijk voor ogen heeft gestaan.

Naar de mening van de ondergetekenden dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen de gevallen waarin een lichaam aandelen aanhoudt terwille van de daaruit voortvloeiende betrekking tussen de eigen bedrijfsuitoefening en de bedrijfsactiviteit van het andere lichaam, en de gevallen waarin een lichaam aandelen aanhoudt zuiver als belegging in waardepapieren. In de eerstbedoelde gevallen is er sprake van een zakelijk verband tussen de beide betrokken lichamen, hetwelk het rechtvaardigt winsten welke zowel tot de bedrijfsresultaten van de ene als tot die van de andere onderneming behoren, binnen dezelfde belastingsfeer slechts eenmaal te treffen. Voor aandelen welke zuiver als belegging worden aangehouden is dit verband tussen de bedrijfsuitoefening van het lichaam dat de aandelen aanhoudt en die van het andere lichaam niet aanwezig. Er zijn dan ook geen goede redenen om beleggingen in aandelen van een willekeurige vennootschap te bevoordelen boven beleggingen in andere waardepapieren, zoals obligaties, of in onroerende goederen. De deelnemingsvrijstelling dient derhalve te worden beperkt tot die gevallen waarin het aanhouden van de deelneming past in het kader van de bedrijfsuitoefening dan wel het aangaan van de deelneming is geschied in het algemene belang.

Op grond van het vorenstaande menen de ondergetekenden dat in de nieuwe wetgeving in beginsel aansluiting dient te worden gezocht bij de huidige feitelijke toestand op het gebied van de deelnemingsvrijstelling voor dividenden van vennootschappen op aandelen. Het verdient echter aanbeveling de vrijstelling zoveel mogelijk in de wet zelf te verankeren, zodat niet — zoals thans het geval is — in normale gevallen de deelnemingsvrijstelling afhankelijk is van een beslissing van de Minister van Financiën. Uitgaande van de bestaande toestand geven de ondergetekenden bij de keuze van een wettelijk crite-

rium voor de onderscheiding tussen deelneming en belegging, mede terwille van de eenvoud, de voorkeur aan een formeel criterium, in dier voege dat een deelneming aanwezig wordt geacht indien een lichaam voor 5 % of meer deelgerechtigd is in het aandelenkapitaal van een ander lichaam. Met deze praktisch goed hanteerbare maatstaf wordt, naar hun oordeel, de werkelijkheid in het algemeen redelijk benaderd. Daarnevens is het wenselijk ten behoeve van een minderheid van gevallen, waarin bij een geringer aandelenbezit sprake is van een deelneming welke in de lijn van de normale bedrijfsuitoefening ligt of die in het algemeen belang is aangegaan, een ministeriële bevoegdheid in de trant van de bestaande te handhaven.

Krachtens het slot van het eerste lid van artikel 10 van het Besluit geldt de vigerende deelnemingsvrijstelling ook voor dividenden van buitenlandse lichamen. Gezien in het licht van wat op dit stuk in vele andere landen geldt, getuigt dit van een ruim standpunt, te meer nu het in de praktijk voor de vrijstelling geëiste deelnemingspercentage aanzienlijk lager ligt dan 25. Gewoonlijk wordt door andere landen geen deelnemingsvrijstelling verleend bij internationale concernverhoudingen, en indien zij deze al verlenen — hetgeen soms alleen geschiedt bij verdrag — wordt gemeenlijk een veel hoger deelnemingspercentage als voorwaarde gesteld dan waarvan ons land uitgaat. Niettemin menen de ondergetekenden dat op het door Nederland ingenomen standpunt niet moet worden teruggekomen. Zij hebben daarbij in het bijzonder het oog op de belangen van de vele Nederlandse ondernemingen met aanzienlijke buitenlandse participaties. In het ontwerp is dan ook voorgesteld de deelnemingsvrijstelling voor buitenlandse participaties in beginsel op dezelfde voet als voor binnenlandse deelnemingen te handhaven. Daarmede wordt tevens bereikt dat een Nederlandse onderneming welke in het buitenland een bedrijf uitoefent in de vorm van een dochtermaatschappij te dier zake in beginsel dezelfde tegemoetkoming geniet als wanneer ze dit bedrijf aldaar uitoefende in de vorm van een vaste inrichting. Nu echter voor de buitenlandse deelnemingen aansluiting wordt gezocht bij het regime voor de binnenlandse deelnemingen en ook daarvoor een deelnemingspercentage van 5 reeds voldoende zou zijn, achten de ondergetekenden het wenselijk de regeling voor de buitenlandse deelnemingen in ander opzicht enigszins te begrenzen.

Een uitsluitend formeel criterium in de vorm van een minimum-percentage van deelgerechtigdheid maakt het immers wel bijzonder aantrekkelijk effecten onder te brengen in een buitenlandse beleggingsmaatschappij, welke gevestigd is in een land dat voor zulke maatschappijen een gunstig klimaat heeft geschapen. Daarbij komt dat de zeer tegemoetkomende maatregel slechts bedoeld is voor gevallen dat er tussen het Nederlandse lichaam en het betrokken buitenlandse lichaam een zakelijke band bestaat. In het licht van de internationale verhoudingen is een begrenzing bovendien nog wenselijk in verband met de veel strengere eisen voor de deelnemingsvrijstelling in het buitenland. De in het ontwerp neergelegde regeling zondert daarom van de vrijstelling uit buitenlandse participaties welke uitsluitend als belegging worden gehouden.

In het vorenstaande is, in het voetspoor van de beperkingen van de deelnemingsvrijstelling welke het Besluit aanlegt zowel ten aanzien van de categorieën van belastingplichtigen voor welke de vrijstelling geldt, als ten aanzien van de aard van de onder de vrijstelling vallende winstbestanddelen, uitsluitend gesproken over dividenden op aandelen, ontvangen door lichamen met uitzondering van stichtingen, coöperaties en in het algemeen verenigingen. Deze beperkingen vloeien voort uit de reeds hierboven aangeduide, bij de bezetter levende gedachte dat lichamen en natuurlijke personen op één lijn moeten worden gesteld, een gedachte waarbij het accent komt te liggen op het uitzonderingskarakter van de vrijstelling. Zoals echter hiervoor reeds is betoogd, ligt een dergelijke ver doorgetrokken antropomorfe denkwijze niet ten grondslag aan de belasting van de winst van in Nederland gevestigde lichamen. De ondergetekenden menen dan ook dat de hiervoren uiteengezette strekking van de deelnemingsvrijstelling er toe moet leiden de vrijstelling zoals deze thans is geregeld ook op de beide hiervoren

genoemde punten te verruimen. In artikel 12 van het ontwerp is daarom in de eerste plaats bepaald dat alle categorieën van belastingplichtigen op de vrijstelling aanspraak kunnen maken, zodat zij dus mede geldt voor coöperatieve en andere verenigingen en stichtingen. In de tweede plaats houdt de ontworpen regeling in dat ook winstuitdelingen ontvangen uit hoofde van het lidmaatschap van coöperatieve verenigingen, tot de vrijgestelde winstbestanddelen behoren. Zoals blijkt uit de uiteenzetting eerder in deze paragraaf, bestaat daartoe reden nu het lidmaatschap van een coöperatie voor het deelnemende lichaam wel steeds in de lijn van haar bedrijfsuitoefening zal liggen en deze uitdelingen, waarbij met name moet worden gedacht aan de uitdelingen van een overkoepelende coöperatie aan haar leden-coöperaties, niet in aftrek van de winst van de uitdelende coöperatie kunnen worden gebracht.

De hiervoren ontwikkelde visie op het instituut van de deelnemingsvrijstelling heeft de ondergetekenden voorts ertoe gebracht nog deze belangrijke verruiming voor te stellen dat ook waardeveranderingen van de deelnemingen zelf, voor zover deze door het gevolgde waarderingssysteem of door vervreemding van de deelneming in de fiscale winst van het deelnemende lichaam tot uitdrukking komen, onder de werkingssfeer van de vrijstelling zullen vallen. De waarde-fluctuaties van een deelneming zijn immers, over het geheel genomen, bij het deelnemende lichaam de afspiegeling van de winsten en verliezen van het lichaam waarin wordt deelgenomen. Indien deze winsten en verliezen bij het berekenen van de winst van het deelnemende lichaam buiten beschouwing worden gelaten, ontstaat een sluitend systeem waarbij winsten zowel als verliezen voor de vennootschapsbelasting slechts éénmaal in aanmerking worden genomen.

Voor het geval van liquidatie van het lichaam waarin wordt deelgenomen is een bijzondere voorziening getroffen. Een liquidatieverlies kan bij het lichaam waarin wordt deelgenomen fiscaal niet meer worden verrekend, terwijl bij het deelnemende lichaam dit verlies, als een fiscaal deelnemingsverlies, evenmin in aanmerking zou worden genomen. In artikel 12 van het wetsontwerp is daarom de bepaling opgenomen dat bij het deelnemende lichaam een dergelijk verlies op de deelneming volgens de gewone regels voor de verliescompensatie verrekendbaar is. Op deze wijze wordt recht gedaan aan de regel dat geleden verliezen zoveel mogelijk bij de heffing van de belasting worden vergolden.

Voor nadere bijzonderheden betreffende het voorgestelde regime van de deelnemingsvrijstelling moge worden verwezen naar de toelichting bij artikel 12.

Ten aanzien van de beleggingsmaatschappijen, vennootschappen wier bedrijvigheid bestaat uit het beleggen van vermogen in aandelen en wier doelstelling is aan een aandelenbezit voor de individuele belegger verbonden risico's te spreiden, menen de ondergetekenden dat het bestaande fiscale regime, hetwelk deze maatschappijen onder bepaalde voorwaarden een vrijstelling van vennootschapsbelasting verleent voor de opbrengst van de beleggingen in aandelen, in het algemeen dient te worden gehandhaafd. Artikel 27 van het wetsontwerp maakt zulks mogelijk.

De egalisatiereserve van verzekeraars

Bij de Zesde Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942 is tijdens de oorlog voor verzekeringsmaatschappijen de mogelijkheid geopend een onbelaste egalisatiereserve te vormen. Behalve ten aanzien van molestschadeverzekering is deze reserve gebonden aan een absoluut plafond, terwijl ook voor de jaarlijkse dotaties aan de reserve begrenzungen zijn gesteld. Het absolute maximum bedraagt voor levensverzekeraars 1/10 deel van de wiskundige reserve en voor schadeverzekeraars een veelvoud van het over een jaar ontvangen premiebedrag; de hoogrotheid van de vermenigvuldigingsfactor bij de schadeverzekeringen hangt af van de aard van de verzekerde schade en varieert van 10 voor stormschadeverzekering tot 0,5 voor de in de aanvullingsbeschikking niet met name aangeduide „ove-

rige" verzekeringen. De jaarlijkse toevoeging aan de reserve mag niet meer bedragen dan 1/25 van het absolute maximum, noch mag zij het voor reservering beschikbare deel van de fiscale jaarwinst — rekening houdende met verrekenbare verliezen uit andere jaren — te boven gaan.

De hiervoren geschetste voorziening kan slechts zeer ten dele worden aangemerkt als een uitvoering van artikel 13, onderdeel 3, letter *b*, van het Besluit, welk artikel als bedrijfskosten beschouwt „de ter zake van lopende verzekeringsovereenkomsten, door de techniek van het verzekeringsbedrijf geboden vergroting van reserves, volgens door de Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën gestelde regelen". Bij een zuiver verzekeringstechnische schommelreserve in de zin van het aangehaalde artikel — welke nodig zou zijn in verband met het wisselvallige verloop van aan het verzekeringsbedrijf inherente factoren — zouden dotaties en aantastingen automatisch moeten geschieden al naar gelang de jaarlijkse verzekeringsuitkeringen komen te liggen beneden dan wel boven het uitkeringsniveau bij normale schade of sterfte. Ook al door gebrek aan voldoende statistisch materiaal op grond waarvan voor de onderscheidene verzekeringsbranches normen zouden moeten worden opgesteld met betrekking tot de vraag wat zou moeten gelden als normale schade en sterfte, bleek een dergelijke regeling echter op dusdanige complicaties te stuiten dat zij niet uitvoerbaar moest worden geacht. Ten einde tegemoet te komen aan het verlangen van de verzekeraars met betrekking tot het egaliseren van hun bedrijfsuitkomsten werd in de plaats daarvan, met gebruikmaking van de aanvullingsbevoegdheid welke in artikel 34 van het Besluit aan de Secretaris-Generaal was verleend, voor de verzekeringsmaatschappijen de mogelijkheid geschapen tot het vormen van een onbelaste reserve, zoals hiervoren is geschetst. Het enige verzekeringstechnische aspect, dat bij deze reserve is overgebleven, is dat de maxima niet uniform, doch naar voor de onderscheidene verzekeringsbranches verschillende maatstaven zijn vastgesteld, maatstaven welke de uitdrukking zijn van een — mede aan de hand van voorhanden zijnde gegevens van verzekeringsmaatschappijen hier te lande — gegeven waardering van de kansen op calamiteuze uitkeringen welke de maatschappijen in de diverse verzekeringsbranches lopen. Overigens gaat deze reserveringsregeling, hoezeer daarbij van dezelfde gedachte — het egaliseren van bedrijfsuitkomsten — is uitgegaan, veel verder dan een verzekeringstechnische schommelreserve. In de eerste plaats ontbreekt in de regeling van de egalisatiereserve van verzekeraars, haar naam ten spijt, de verplichting buiten verliesjaren, met name bij magere winstresultaten als gevolg van verhoudingsgewijs hoge verzekeringsuitkeringen de winst uit de reserve aan te vullen. In de tweede plaats laat deze regeling zelfs de mogelijkheid in dergelijke magere jaren de reserve nog te vergroten.

Aan de regeling kleven voorts nog enige praktische bezwaren. In de eerste plaats kan niet worden gezegd dat de onderling verschillende absolute en jaarlijkse maxima voor de reservering de uitkomsten zijn van breed opgezette, over een zeer lange reeks van jaren geconstateerde statistische gegevens. Zodanig cijfermateriaal was destijds niet voorhanden en kan ook nu niet worden geleverd. Een verder bezwaar van de regeling is hierin gelegen, dat in eenzelfde verzekeringsbranche het maximum van de reserve en de vermenigvuldigingsfactor voor de jaarlijkse toevoegingen aan de reserve niet differentiëren naar gelang van de grootte van de maatschappijen. Daardoor is de reserveringsregeling verhoudingsgewijs gunstiger voor de grotere verzekeringsmaatschappijen dan voor de kleinere. Zij houdt immers geen rekening met het feit dat, bij toeneming van het aantal gevaarsobjecten, in het algemeen de kans op een excessieve afwijking van het jaarschade-gemiddelde aanzienlijk afneemt. Bovendien werkt de reserve ingeval van een calamiteit — men denke bijv. aan hagelschadeverzekering — niet goed, omdat daardoor niet zelden een enkele maatschappij uit een bepaalde verzekeringsbranche wordt getroffen. Valt de slag, dan zal dikwijls blijken dat — niettegenstaande de regeling voor alle maatschappijen te zamen tot een alleszins voldoende reserve leidt —

de desbetreffende maatschappij voor haar grote verliezen onvoldoende compensatie vindt in haar individuele reserve.

De egaliseringsreserve van verzekeraars verschilt in wezen niet van de onbelaste reserve, welke in de jaren 1947 tot 1950 voor andere ondernemingen heeft gegolden. Nu die onbelaste reserve voor andere ondernemers is afgeschaft en er voort, zoals uit het vorenstaande blijkt, gewichtige bezwaren aan de bestaande egaliseringsreserve van verzekeraars kleven is ernstige bezinning nodig of het wel wenselijk is haar te laten bestaan. Daarbij moet in de eerste plaats de vraag worden beantwoord of en in hoeverre verzekeraars, met het oog op uitzonderlijke risico's welke zij zouden lopen, in de fiscale winstfeer wel een bijzondere regeling behoeven welke niet voor andere ondernemingen geldt.

Wat betreft de levensverzekeringsondernemingen zij erop gewezen dat in de loop van de tijd bij deze ondernemingen de risicofactor geleidelijk zeer belangrijk is beperkt en thans een vrijwel statisch karakter heeft verkregen. In dit verband kan op de volgende elementen worden gewezen. De levensverzekeringsmaatschappijen beschikken over uitgebreid statistisch materiaal waarop de verzekeringspremies kunnen worden afgestemd. Voorts is van belang dat het uit de contracten voortvloeiende risico, hetwelk in de regel over een lange termijn is gespreid, verkleind wordt doordat deze verzekeraars ernaar streven naast het risico-element een spaarelement in de verzekeringen op te nemen. Het bedrijfsrisico wordt bovendien belangrijk verkleind door de omstandigheid dat bij deze verzekeraars de dood van verzekerden enerzijds verplichtingen tot uitkering kan scheppen, anderzijds echter lopende uitkeringen kan beëindigen. Deze risico-beperkende elementen hebben er mede toe bijgedragen dat de levensverzekeringsmaatschappijen in het algemeen heden ten dage een sterke financiële positie innemen. Alles bijeen genomen is, naar het oordeel van de ondergetekenden, voor levensverzekeraars de kans op calamiteuze verliezen, welke niet door de wiskundige reserve kunnen worden opgevangen en tot een verdergaande aantasting van het eigenlijke bedrijfsvermogen leiden, in het geheel van de financiële risico's niet van zodanige betekenis is dat daarvoor — in afwijking van hetgeen in het algemeen voor ondernemingen geldt — een bijzondere fiscale voorziening zou moeten worden gehandhaafd.

Voor schadeverzekeraars echter, waarbij de hiervoor bedoelde risico-beperkende elementen niet of in veel mindere mate aanwezig zijn, draagt het bedrijfsrisico een dynamisch karakter. Het financiële risico dat deze verzekeraars lopen, onder meer door calamiteiten, kan de schadeuitkeringen, welke zij gehouden zijn te doen, dusdanig doen cumuleren dat zij in een bepaald jaar tot excessieve verliezen van de maatschappij leiden.

Het vorenstaande leidt tot de conclusie dat er slechts aanleiding bestaat voor de schadeverzekeraars de bijzondere positie, welke zij in het huidige fiscale bestel innemen, te blijven erkennen. De ondergetekenden zijn van mening dat zulks niet zal moeten geschieden door bestending van een fiscale egaliseringsreserve. Immers een dergelijke reserve is in ieder geval onnodig voor zover zij de strekking heeft positieve bedrijfsuitkomsten welke boven en onder een gemiddelde fluctueren, te egaliseren. Een algemeen verschijnsel toch is dat de ondernemingswinsten jaarlijks van verschillende grootte zijn door een complex van factoren, die zowel in de aard van de onderneming als in omstandigheden buiten de onderneming haar oorzaak vinden. In dit opzicht vertonen de schommelingen in de positieve winstresultaten van de verzekeringsondernemingen over het geheel genomen niet een zodanig afwijkend beeld dat zij een egalitatie van de winsten voor de berekening van de belasting rechtvaardigen. Bovendien heeft, zo er commercieel bij de verzekeringsmaatschappijen al een tendentie tot egaliseren van positieve bedrijfsresultaten mocht zijn, het fiscaal honoreren van dit streven praktisch weinig of geen zin, gezien het vrijwel proportionele tarief van de vennootschapsbelasting. Wel zijn de ondergetekenden van oordeel dat een bijzondere fiscale voorziening, beperkt tot een vereffening van negatieve bedrijfsresultaten met winsten, voor de schadeverzekeraars gerecht-

vaardigd is. Mede gelet op de hiervoren genoemde bezwaren, welke een fiscale egaliseringsreserve aankleven, menen zij dat zulks beter dan door handhaving van een dergelijke reserve-regeling kan geschieden door een verruiming van de verliescompensatie voor deze ondernemers, welke maatregel ook meer past in de ontwikkeling, welke sedert de invoering van de egaliseringsreserve van verzekeraars de algemene fiscale regeling voor de compensatie van verliezen heeft doorgemaakt. Toen bij de Wet Belastingherziening 1950, zoals hiervoor reeds is opgemerkt, de voor andere dan verzekeringsondernemingen geldende onbelaste reserve is afgeschaft, is daartegenover voor alle ondernemingen een belangrijke verruiming van de normale mogelijkheden voor de compensatie van verliezen komen te staan en wel zodanig dat thans het verlies van een jaar kan worden verrekend met de winsten van het vorige jaar en van de zes jaren, volgende op het verliesjaar. Deze normale verrekingsperiode van in totaal 8 jaar is echter, naar het gevoelen van de ondergetekenden, voor schadeverzekeraars met het oog op mogelijke excessieve verliezen als gevolg van calamiteiten te kort. Zij achten het dan ook verantwoord ten behoeve van deze maatschappijen een bijzonder fiscaal regime te handhaven, dat zoveel mogelijk ligt in de lijn van de algemene regeling voor de compensatie van verliezen. Daartoe lijkt het de aangewezen vorm dat de verrekingsperiode voor schadeverzekeraars wordt verlengd tot 12 jaar. Nu het er vooral om gaat dergelijke bijzondere verliezen zoveel mogelijk al dadelijk in het verliesjaar zelf fiscaal tot gelding te doen brengen, ligt het, naar de mening van de ondergetekenden, voor de hand deze uitbreiding te zoeken in een verruiming van de thans in ons belastingstelsel opgenomen achterwaartse compensatie van verliezen. In het wetsontwerp wordt daarom voorgesteld het aantal carry-backjaren — dat thans voor alle ondernemingen één is — voor schadeverzekeringsmaatschappijen te vermeerderen met vier jaar.

De voorgestelde regeling is eenvoudig, overzichtelijk en doelmatig. Het meest belangrijke voordeel ten opzichte van de huidige egaliseringsreserve van verzekeraars is dat zij de individuele schadeverzekeraar ook metterdaad individueel, als hij het acuut nodig heeft, en ook in ruime mate tegemoetkomt. De uitbreiding van het aantal carry-backjaren biedt te allen tijde in een verliesjaar een dadelijk fiscaal regres op de volle belasting welke over de vijf voorafgaande jaren is geheven.

Ter wille van de eenvoud komt het wenselijk voor de bestaande egaliseringsreserve van verzekeraars bij de invoering van de nieuwe regeling — voor alle verzekeraars — te beëindigen door haar op te nemen in de N.O.R.

Het tarief voor kredietverenigingen op onderlinge of coöperatieve grondslag

Het bijzondere tarief van 20 %, krachtens artikel 7 van de Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting geldende voor kredietverenigingen op onderlinge of coöperatieve grondslag — een tarief, dat tot dusverre in de praktijk vrijwel uitsluitend toepassing vindt ten aanzien van plaatselijke boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank te Utrecht en de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven — heeft mede in het middelpunt van de parlementaire belangstelling gestaan. Bij de gedachtenwisseling over Hoofdstuk VII B van de Rijksbegroting 1956 heeft de tweede ondergetekende de geldende regeling verdedigd, maar tevens medegedeeld, dat haar gerechtvaardigheid in het kader van de algemene herziening mede een voorwerp van onderzoek uitmaakt. Dit onderzoek heeft de ondergetekenden tot de overtuiging gebracht, dat de bestaande tariefsreductie bestendig behoort te blijven (artikel 21, zesde lid. van dit ontwerp), voor welke overtuiging zij hier de gronden mogen mededelen.

De besloten kredietcoöperaties vertonen verwantschap met de spaarbanken, welke lichamen — ook naar het ontwerp — een vrijstelling genieten ter zake van de winst, voortvloeiende uit het beheren van spaargelden. Anderzijds bewegen zij zich ook op het terrein, dat in het algemeen dat van de, geen vrijstelling genietende, algemene banken is, nl. het verlenen van

kredieten voor bedrijfsdoeleinden. Een tarief liggende tussen volledige vrijstelling en volledige heffing, doet aan beide aspecten recht wedervaren. Ten einde deze bedoeling duidelijker tot uiting te brengen, is de term „twintig ten honderd” vervangen door: „de helft van de op de voet van de vorige leden berekende belasting”. Dit vereenvoudigt ook de aanpassing aan het gedifferentieerd tarief en aan eventuele tariefswijzigingen.

Hierbij zij opgemerkt dat er weinig aanleiding bestaat om te veronderstellen dat de kredietcoöperaties zo ernstig in concurrentie treden met de algemene banken dat om die reden een belastingheffing, onder verwaarlozing van het motief van de spaarbankvrijstelling, naar het volle tarief gewettigd zou zijn. Zowel de kredietcoöperaties als de algemene banken hebben in beginsel elk een eigen terrein waarop zij hun activiteiten richten. Het verschaffen van landbouwkredieten — het gaat hier vrijwel uitsluitend om de boerenleenbanken — is een gebied waarop de algemene banken zich weliswaar soms bewegen, maar toch slechts sporadisch en in hoofdzaak in tijden van welvaart voor de landbouw.

In verband hiermede moge nog worden gewezen op de belangrijke maatschappelijke functie van de kredietcoöperaties. Anders toch dan bij de algemene banken worden hier de kredieten verstrekt aan de leden uit door de leden bijeengebrachte gelden. Hierdoor komt op de voorgrond te staan het karakter van zelfvoorziening in de kredietbehoefte, een factor van niet te onderschatten betekenis voor een welvarende landbouwstand.

In afwijking van de huidige regeling is de tariefsfaciliteit alleen van toepassing ten aanzien van die kredietcoöperaties welke de kredietverlening uitsluitend beperken tot leden, welke tot de plaatselijke gemeenschap behoren. Aanleiding tot deze beperking is gevonden in de wens, aansluiting te zoeken bij de huidige praktijk, in welke nagenoeg niet in concurrentie getreden wordt met de algemene banken, en toch rekening te houden met de mogelijkheid, dat in die praktijk te eniger tijd verandering mocht komen in die zin dat meer dan incidenteel in concurrentie wordt getreden. Hierbij zij nog opgemerkt, dat de beide centrale banken aan het normale tarief onderworpen zullen zijn, gelijk ook thans het geval is.

Het begrip „plaatselijke gemeenschap” heeft niet een onder alle omstandigheden geldende vastomlijnde inhoud. Enerzijds zal het niet strikt beperkt behoeven te blijven tot de gemeente of het dorp van vestiging. Anderzijds echter zal het onder andere omstandigheden een kleiner gebied kunnen omvatten dan bijv. de gemeente van vestiging. Een min of meer concreet criterium ligt naar de mening van de ondergetekenden besloten in de spreiding van de kredietcoöperaties, waarin een globale afbakening van het begrip „plaatselijke gemeenschap” kan worden gevonden.

Ten einde de enkele kredietcoöperaties, welke ook kredieten verschaffen aan niet tot de plaatselijke gemeenschap behorende leden, niet te dwingen tot een overhaaste opzegging van deze kredieten — met de daaraan ook voor die kredietnemers verbonden bezwaren — is in artikel 30 een overgangsbepaling voorgesteld, krachtens welke gedurende de eerste twee jaren, waarover de belasting volgens de nieuwe wet zal worden geheven, het gehalveerde tarief van toepassing zal zijn, hoewel ook aan het nieuwe daarvoor gestelde vereiste niet voldaan mocht zijn.

De belastingplicht van bouwkas

Ter gelegenheid van de mondelinge behandeling van het ontwerp van de Wet Belastingheffing van Overheidsbedrijven welk wetsvoorstel heeft geleid tot de Wet van 28 januari 1956 (*Stb.* 356) heeft de tweede ondergetekende toegezegd de vraag of de bouwkas in de heffing van de vennootschapsbelasting betrokken dienden te blijven, in studie te zullen nemen (*Handelingen Tweede Kamer, Zitting 1955—1956, blz. 1005*). De conclusies tot welke na ampele overweging deze studie geleid heeft, mogen de ondergetekenden hier kort samenvatten.

Wat de particuliere bouwkas betreft kan weliswaar gezegd worden dat zij, mits goed geleid, het belang van

het bezit van een eigen woning kunnen dienen en dat zij voorts de spaarzin aanmoedigen, maar deze omstandigheden zijn nog niet voldoende aanleiding om te besluiten tot gehele vrijstelling. Niet mag worden voorbijgezien dat het hier gaat om commerciële instellingen, bijna alle in de vorm van een naamloze vennootschap gedreven, die het algemene belang van een goede volkshuisvesting en dat van het bezit van een eigen woning weliswaar zien, maar slechts van de behartiging daarvan gebruik maken om winst te behalen en niet die behartiging als hoofddoel nastreven. En evenzo heeft het spaarsysteem waarvan de bouwkasen zich bedienen, niet ten doel het sparen door de bevolking aan te moedigen maar dient het slechts als middel om zich de benodigde gelden te verwerven, derhalve als middel om de commerciële doelstellingen van de bouwkas te verwezenlijken. Het karakter der bouwkasen in zijn geheel is daarom te zeer verschillend van dat der spaarbanken, dan dat daarop een subjectieve of objectieve vrijstelling gegrond zou kunnen worden. Meer gelijkens is aan te wijzen met de — geen vrijstelling genietende — hypotheekbanken, welke gelijkens nog versterkt wordt door het steeds toenemende gebruik van het systeem van de zogenaamde overbruggingshypotheek, hypotheecaire geldleningen aan de deelnemers ter verkorting van te lang geworden wachttijden verstrekt uit van derden — meestal institutionele beleggers — opgenomen gelden. Op grond van de hier opgesomde motieven zijn de ondergetekenden van mening dat het gerechtvaardigd is, de particuliere bouwkasen in de belastingheffing te blijven betrekken.

Wat de N.V. Bouwkas Nederlandse Gemeenten betreft, de enige bouwkas waarvan alle aandelen in handen zijn van publiekrechtelijke lichamen, te weten een groot aantal gemeenten, hebben de ondergetekenden gemeend zich niet te moeten onttrekken aan de in het parlement bij de behandeling van het bedoelde wetsontwerp Belastingheffing van Overheidsbedrijven genomen beslissing, zulks te meer daar hun nader gebleken is dat van het betrekken van dit lichaam in de vennootschapsbelasting geen zware belemmering van zijn activiteit behoeft te worden gevreesd.

Ten slotte volgt nog een bespreking van een tweetal wijzigingen van kleiner formaat.

De verliescompensatie

De in het Besluit voorkomende bepalingen betreffende de compensatie van verliezen zijn ter vereenvoudiging van de structuur samengevat in Hoofdstuk IV van het ontwerp. De overwegingen die hierbij hebben gegolden, zijn dezelfde als die welke hebben geleid tot de samenvatting van de voor de inkomstenbelasting geldende bepalingen betreffende dit ontwerp in Hoofdstuk IV van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960.

Op de geringe materiële wijziging welke de regeling van de verliescompensatie ondergaat door een meer systematische structuur van het begrip „belastbaar bedrag” in artikel 6 van het ontwerp, wordt in de toelichting op dat artikel de aandacht gevestigd.

De regeling van de vrijstellingen

In de bestaande wetgeving komen een aantal subjectieve vrijstellingen van vennootschapsbelasting voor. Enkele daarvan zijn verleend of in uitzicht gesteld bij artikel 5 van het Besluit, doch een veel groter aantal is in het leven geroepen bij de beschikkingen van de Minister van Financiën van 22 september 1951, no. 104 en 31 mei 1954, no. 180 (*Stcrt.* 1951, 194 en 1954, 103), aangeduid als Vrijstellingsbeschikking Vennootschapsbelasting, welke beschikkingen zijn uitgevaardigd krachtens artikel 34, eerste lid, van het Besluit in verband met artikel 6 van het Besluit bezettingsmaatregelen. Het komt de ondergetekenden voor dat de bevoegdheid welke inzake het verlenen en het intrekken van vrijstellingen aan voormeld

artikel 34 van het Besluit wordt ontleend, te ver reikt en dat mitsdien ter zake een andere regeling dient te worden getroffen.

Aangezien het hier gaat om een aantal bestaande, naar aard en omvang verschillende vrijstellingen waarvan de voorwaarden waaronder zij behoren te worden verleend nog niet zijn gestabiliseerd en dus voortdurend wijziging kunnen behoeven, komt het de ondergetekenden aanbevelenswaardig voor de regeling van deze materie niet geheel gedetailleerd in de wet op te nemen, doch haar aan de Kroon voor te behouden.

§ 2. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1. Het in dit artikel gebezigde woord „lichamen” dient hier als verzamelbegrip voor alle belastingplichtigen van de vennootschapsbelasting.

Artikel 2. De omschrijving die het eerste lid geeft van de lichamen die als binnenlandse belastingplichtigen aan de belasting zijn onderworpen, stemt overeen met die, voorkomende in het eerste lid van artikel 2 van het Besluit.

De onder letter *a* genoemde commanditaire vennootschap op aandelen is de vennootschap welke in artikel 2, derde lid, letter *c*, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen wordt omschreven als: de commanditaire vennootschap waarbij, buiten het geval van vererving of legaat, toetreding of vervanging van commanditaire vennoten kan plaats hebben zonder toestemming van alle vennoten, behorende zowel als commanditaire.

De woorden „en andere vennootschappen welke kapitaal geheel of ten dele in aandelen is verdeeld”, ook voorkomende in artikel 46 van de Registratiewet 1917, zijn opgenomen met het oog op vennootschappen met een in aandelen verdeeld kapitaal die noch naamloze vennootschappen, noch commanditaire vennootschappen op aandelen in de zin van voormelde definitie zijn. Hierdoor wordt buiten twijfel gesteld dat de burgerlijke maatschap op aandelen die een bedrijf uitoefent en welke fiscale positie bij de redactie van het Besluit niet geheel zeker was, aan de vennootschapsbelasting is onderworpen.

Het derde lid komt in strekking overeen met artikel 8 van het Besluit. Aangezien het voorschrift ten nauwste verband houdt met het eerste lid, letters *a*, *b* en *c*, hebben de ondergetekenden gemeend dit voorschrift in het eerste hoofdstuk van het ontwerp te moeten opnemen.

Het vierde lid is ontleend aan artikel 1, eerste lid, van de Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942. De redactiewijziging heeft geen materiële betekenis, doch vloeit voort uit de wet van 30 juni 1954 (*Stb.* 330) tot wijziging van de Handelsregisterwet 1918 (*Stb.* 493) laatstelijk opnieuw gepubliceerd bij Besluit van 11 december 1954 (*Stb.* 557).

De bepaling van artikel 1, derde lid, van de Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942 is niet in het ontwerp opgenomen, aangezien artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen voldoende gelegenheid schept om onbilligheden bij de toepassing van de onderhavige bepaling weg te nemen.

Het vijfde lid is, behoudens een redactionele wijziging, gelijk aan artikel 4 van het Besluit.

Ten slotte wordt opgemerkt dat de vraag waar een lichaam gevestigd is ingevolge artikel 4, eerste lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen beoordeeld wordt naar de omstandigheden. Als uitsluitend voor de vennootschapsbelasting van belang zijnde, is in de Algemene wet niet opgenomen de fictie van artikel 2, derde lid, tweede volzin, van het Besluit, inhoudende dat voor een lichaam opgericht naar Nederlands recht, steeds Nederland als land van vestiging wordt beschouwd. Ook in het onderhavige ontwerp dient naar het oordeel van de ondergetekenden deze bepaling niet te worden opgenomen. Een dergelijke verstrekkende fictie — een fictie toch welke een lichaam blijvend als binnenlands belastingplichtige aanmerkt uitsluitend omdat de oprichting naar Nederlands recht plaats vond — is naar hun mening niet in overeenstemming met de beginselen

aan de hand waarvan Nederland zijn belastingsovereïniteit afbakent.

Artikel 3. Het onderwerpelijke artikel regelt de subjectieve belastingplicht van niet binnen het Rijk gevestigde lichamen vrijwel overeenkomstig het onder het Besluit geldende stelsel.

Het woord „doelvermogens” wordt in deze wet uitsluitend met betrekking tot buitenlandse belastingplichtigen gehanteerd. Het brengt een aansluiting tot stand met de bepaling van artikel 2, eerste lid, letter *c*, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen. Met het gebruik van deze term in het onderwerpelijke artikel wordt — evenals zulks geschiedde bij het opnemen van de uitdrukking „fondsen (beheren)” onder artikel 3 van het Besluit — beoogd een sluitpost aan te brengen om gevallen, waarin een door buitenlands recht beheerst, afzonderlijk vermogen optreedt dat naar Nederlandse rechtsbegrippen niet kan worden opgevat als vormende, onderscheidenlijk toebehorende aan, een rechtspersoon dan wel een commanditaire vennootschap op aandelen of een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, fiscaal op dezelfde wijze te kunnen behandelen als ten aanzien van de evengenoemde lichamen geschiedt. Indien een zodanig doelvermogen binnenlands inkomen oplevert zal dit, evenzeer als wanneer het toekwam aan een buitenlandse organisatie vallende onder een der zojuist opgesomde rechtsvormen, door de belasting worden getroffen.

Een bepaling met de inhoud van artikel 3, tweede lid, van het Besluit is niet overgenomen, omdat een zodanig voorschrift geen enkel positief wezenskenmerk van de hier bedoelde zelfstandige vermogens noemt, dat niet reeds in het woord „doelvermogens” besloten ligt.

Gelet op de velerlei vormen en gedaanten waarin zij kunnen optreden moet de mogelijkheid van een nauwkeuriger aanduiding uitgesloten worden geacht.

Een omschrijving van het begrip „binnenlands inkomen” wordt gegeven in artikel 16, derde lid.

Artikel 4. Dit artikel, waarvan de strekking gelijk is aan die van artikel 2, tweede lid, van het Besluit, is in het ontwerp opgenomen uit overweging dat het in de praktijk onontbeerlijk is in gevallen waarin van de zijde van lichamen die in feite winst maken, wordt betoogd dat zij geen onderneming drijven omdat uit hun statuten blijkt dat zij geen winst beogen. Het diem mede om de volgens de gewone regelen aan de vennootschapsbelasting onderworpen lichamen te beschermen tegen concurrentie van volgens die regelen niet belaste organisaties. De strekking van het voorschrift brengt mede dat het geen toepassing vindt in gevallen waarin de tot het maken van winst aanleiding gevende werkzaamheden van geringe omvang zijn en het deelnemen aan het maatschappelijke verkeer van bijkomstige aard is.

Artikel 5. Voor de toelichting van dit artikel wordt verwezen naar hetgeen met betrekking tot de regeling van de vrijstellingen in § 1 dezer memorie is medegedeeld.

De omschrijving van de onder de letters *a* en *c* vrijgestelde lichamen wijkt enigszins af van die in artikel 5 van het Besluit en in artikel 1 van de Vrijstellingsbeschikking Vennootschapsbelasting, in diër voege dat de eis wordt gesteld dat de feitelijke werkzaamheden bestaan uit de verwerkelijking van de doelstelling van deze lichamen. Hierdoor wordt voorkomen dat lichamen die een onderneming drijven met het doel de daarmee behaalde winst te bestemmen tot instandhouding van landgoederen of voor filantropische doeleinden, ook voor deze winst in de vrijstelling zouden delen. Ten aanzien van de lichamen, genoemd onder letter *a* is bovendien de eis gesteld dat de bezittingen uitsluitend of hoofdzakelijk bestaan uit landgoederen.

In letter *c*, onder 2°, van het artikel zijn thans naast bejaarden en gebrekkigen ook wezen genoemd.

Artikel 6. De eerste drie leden van dit artikel vervangen het eerste lid van artikel 6 van het Besluit, terwijl het vierde lid in de plaats treedt van artikel 7, eerste en tweede lid, van het Besluit.

Evenals in artikel 3 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 wordt in artikel 6 trapsgewijze het voorwerp van de belasting opgebouwd. Uitgangspunt is volgens het derde lid „de winst” zoals deze op de voet van de overige in Hoofdstuk II voorkomende artikelen — waar nodig met inachtneming van bijzondere voorschriften zoals bijvoorbeeld artikel 29 — wordt bepaald. Het begrip „de winst” loopt dus technisch parallel met het in artikel 3 van vorengenoemd ontwerp gegeven begrip „het onzuivere inkomen”.

Uit de winst wordt vervolgens, door deze te verminderen met de aftrekbare giften, de „belastbare winst” verkregen, een begrip dat technisch analoog is aan het begrip „inkomen” uit vorengenoemd ontwerp.

Door vermindering van de belastbare winst met de te verrekenen verliezen ontstaat „het belastbare bedrag”, het voorwerp van belasting dat — afgezien van de in verband met de tariefsdifferentiatie in artikel 21, derde en vijfde lid, getroffen voorziening voor deelnemingsdividend en van het voorschrift van artikel 22 — de grondslag vormt voor de berekening van de belasting. Doordat de bepalingen betreffende de verliescompensatie en de wijze van toepassing daarvan, welke in het Besluit verspreid voorkomen, in Hoofdstuk IV van het ontwerp zijn samengevat, kon de redactie van dit artikellid, vergeleken met die van de analoge bepaling van het Besluit, worden vereenvoudigd.

De gelijkshakeling van het begrip belastbaar bedrag met dat van belastbaar inkomen uit artikel 3 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 brengt mede dat de vermindering wegens aftrekbare giften voorafgaat aan die wegens te verrekenen verliezen en niet omgekeerd, zoals artikel 6, eerste lid, van het Besluit voorschrijft. De voorgestelde regeling is in dit opzicht logischer dan de bestaande. Immers, het ligt voor de hand, dat de aftrek ter zake van verliezen eerst plaats heeft, nadat het bedrag waarover de belasting zou worden geheven indien de mogelijkheid van compensatie van die verliezen niet bestond, is vastgesteld.

De omschrijving van het begrip „jaar” verdient de voorkeur boven die van artikel 7, eerste en tweede lid, van het Besluit, omdat het hebben van een boekjaar bij aan de vennootschapsbelasting onderworpen lichamen regel is. Niet opgenomen is de uit artikel 7, tweede lid, van het Besluit af te leiden bepaling dat een boekjaar als regel twaalf maanden dient te bevatten. Gemeend wordt dat aansluiting ten deze bij de boekhouding van de lichamen de voorkeur verdient. Praktisch betekent dit dat de periode waarover de belasting wordt geheven, gelijk is aan het statutaire boekjaar. Slechts bij uitzondering komt het voor dat het boekjaar meer of minder dan twaalf maanden omvat, zoals bij oprichting en liquidatie van een lichaam of bij tussentijdse verandering van het boekjaar. Ook deze kortere of langere boekperiodes zullen in het algemeen als boekjaar kunnen worden aanvaard. De bepaling van artikel 7, vierde lid, van het Besluit, dat in geval van liquidatie de inspecteur bevoegd is twee of drie jaren te zamen als één jaar aan te merken kon in verband hiermede worden gemist.

Artikel 7. Dit artikel verwijst, evenals artikel 6, tweede lid, van het Besluit en onder hetzelfde voorbehoud, voor de wijze waarop de winst moet worden bepaald naar de dien-aangaande voor de inkomstenbelasting geldende regeling. Ten aanzien van een aantal posten waaromtrent twijfel zou kunnen rijzen of zij — gelet op het verschil in wezen tussen de belastingplichtige en een natuurlijk persoon — al dan niet bij het bepalen van de winst in aftrek kunnen worden gebracht, geven de artikelen 8, 9 en 10 een aantal stellige voorschriften, in hoofdzaak overeenkomende met die van de artikelen 13 en 14 van het Besluit.

De werking van het voorschrift van artikel 12 van het Besluit, zoals dit luidt ingevolge artikel II, letter B, van de wet van 24 december 1953 (*Stb.* 591), houdende fiscale voorzieningen in het belang van de werkgelegenheid op langere termijn, werd door opneming daarvan in artikel 8, letter b, van het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 tot de inkomstenbelasting uitgebreid. Verwezen moge worden naar de daar gegeven toelichting.

Het tweede lid van het artikel is ontleend aan artikel 6, derde lid, van het Besluit. Het verschilt hiervan doordat onder letter a ook bij verwerving van een onderneming of een gedeelte van een onderneming tegen uitreiking van aandelen — zowel in geval van de in artikel 13 bedoelde fusie als bij inbreng van een door particulier of een firma gedreven onderneming in een naamloze vennootschap — investeringsaftrek wordt uitgesloten, terwijl onder letter b eenzelfde uitsluiting wordt voorgeschreven in het geval van transacties met een aandeelhouder die ten minste een kwart van de aandelen bezit.

Artikel 8. De in het eerste lid van het artikel voorkomende opsomming van posten welke bij het bepalen van de winst in aftrek komen, stemt — behoudens voor wat betreft de winstbepaling bij coöperaties onder letter h en het ontbreken onder letter a van de commissarissentantièmes zulks in verband met de in artikel 10 opgenomen regeling voor de aftrekbaarheid van de beloningen van deze functionarissen — nagenoeg geheel overeen met die van artikel 13 van het Besluit.

Met betrekking tot de verschillen in redactie die niet louter als redactieverbeteringen kunnen worden beschouwd, kan het volgende worden opgemerkt.

De redactiewijziging van letter d strekt ertoe uitdrukkelijk vast te leggen dat winstdelingen aan verzeerden bij het bepalen van de fiscale winst slechts in aftrek kunnen komen indien het verzekeringscontract of een statutaire bepaling betreffende de verzekeringen hen daarop een recht geeft. Alleen in dat geval immers kan de uitdeling worden gelijkgesteld met een premie-reductie en alzo tot de voor aftrek toelaatbare kosten worden gerekend. De terminologie van het Besluit in artikel 13, onder 3, letter a, brengt, blijkens het arrest van de Hoge Raad van 13 november 1957 (B.N.B. 1958/4), de strekking onvoldoende tot uitdrukking.

Letter e wijkt in drieërlei opzicht af van artikel 13, onder 2), letter a, van het Besluit, doordien:

1. in plaats van het engere begrip emissiekosten het ruimere begrip oprichtingskosten is gebruikt alsmede andere kosten welke samenhangen met wijziging van het kapitaal;
2. ten aanzien van de emissiekosten de beperking „behalve voor zover deze kosten gedekt kunnen worden uit het opgeld, bij de uitgifte bedongen” niet meer voorkomt;
3. de bepaling toepassing zal vinden bij alle belastingplichtigen en niet alleen bij vennootschappen welke kapitaal geheel of ten dele in aandelen is verdeeld.

De oprichtingskosten zijn thans onder de aftrekposten opgenomen omdat het, indien enkel de emissiekosten worden genoemd, zonder wettelijk voorschrift niet zeker is dat zij met bedrijfskosten kunnen worden gelijkgesteld.

Wat de emissiekosten betreft zijn de ondergetekenden van oordeel dat de aftrekbaarheid niet afhankelijk mag worden gesteld van de onmogelijkheid die kosten uit agio te dekken.

De bepaling van artikel 13, onder 3), letter b, van het Besluit, betreffende de bijzondere reserveringen bij verzekeringsondernemingen is niet opgenomen. Ter zake moge worden verwezen naar hetgeen in § 1 omtrent de egaliseringsreserve van verzekeraars is opgemerkt.

Het voorgestelde fiscale regime voor de coöperaties, zoals dit reeds uitvoerig is uiteengezet in § 1, is neergelegd in artikel 8, eerste lid, letter h, artikel 8, tweede en derde lid, en artikel 9, letters a en c.

In het bovenbedoeld onderdeel a van artikel 9 ligt thans duidelijk verankerd dat voor de coöperatieleden voordelige afwijkingen van een normale leverantieprijs in beginsel worden beschouwd als uitdelingen van winst. Van de normale leverantieprijs, waarvan bij de berekening van de fiscale winst moet worden uitgegaan, wordt een negatieve omschrijving gegeven: prijzen die zijn of zouden zijn gevormd indien de invloed van het lidmaatschap daarop zou zijn uitgeschakeld. Hiermede wordt bereikt dat in de bedrijfstakken, waar een marktprijs kan worden aangewezen die kennelijk gevormd is onafhankelijk van de coöperaties in die branche, deze marktprijs voor de fiscale

winstberekening maatstaf is. Daar echter waar de coöperaties een sterke medebepalende invloed op de prijsvorming uitoefenen, geeft de wettekst de mogelijkheid voor de heffing van de belasting van zulk een vertekende marktprijs af te wijken en daarvoor een naar de feitelijke omstandigheden te bepalen neutrale prijs te substitueren.

Artikel 8, eerste lid, letter *h*, geeft in de samenhang met het tweede lid een omschrijving van de aan de coöperatielieden, natuurlijke personen, uitgedeelde winst welke als niet in de vennootschapsbelasting te betrekken „verlengstukwinst” wordt beschouwd.

De vrijstelling vindt alleen toepassing op uitdelingen welke worden gedaan naar de maatstaf van leveranties. Dat zijn zowel de door de leden aan de coöperaties als de door de coöperatie aan de leden geleverde goederen en andere prestaties. Hierdoor vallen de in artikel 9, letter *a*, bedoelde prijsverschillen wel, de in letter *c* van dat artikel bedoelde renten op inleggelden niet onder de winstuitdelingen waarop de vrijstelling kan worden toegepast.

Aan de voor de aftrek in aanmerking komende uitdelingen aan leden is dit plafond gesteld, dat zij niet hoger kunnen zijn dan hetgeen van de jaarwinst na aftrek van de verschuldigde belasting nog beschikbaar is. Daarmede wordt beoogd van de aftrek uit te sluiten uitdelingen uit in vroegere jaren gevormde winstreserves.

Als niet in de belasting te betrekken „verlengstukwinst” wordt ingevolge artikel 8, tweede lid, aangemerkt dat gedeelte van de vorenbedoelde uitdelingen dat zich tot het totaal van deze uitdelingen verhoudt als de waarde van de aan de coöperatie geleverde of van haar betrokken goederen en andere prestaties zich verhoudt tot de totale kosten van de coöperatie. De „totale kosten” zijn uiteraard in aanmerking te nemen tot de bedragen waarop zij fiscaal zijn vastgesteld; zo zal bijv. met vroegere afschrijvingen ingevolge artikel 10, derde lid, van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 moeten worden rekening gehouden. Daarentegen dient de z.g. investeringsaftrek (artikel 11 van evengenoemd wetsontwerp), welke niet bepaalde kosten in mindering van de winst brengt doch een bepaald gedeelte van de winst voor de tariefstoepassing uitschakelt, buiten beschouwing te blijven. Evenmin is de onbelaste „verlengstukwinst” zelf, welke het voorwerp vormt van de hier voorgeschreven berekeningswijze, tot de hier bedoelde „totale kosten” te rekenen.

De bepaling bevat nog deze beperking dat alleen die geleverde goederen in aanmerking worden genomen die in de eigen onderneming van het coöperatielid werden voortgebracht; voor deze beperking geeft § 1 van deze toelichting de motivering.

Het slot van artikel 8, tweede lid, bevat de franchise van f 5 000 die blijkens de uiteenzetting in § 1 nodig is om te voorkomen dat kleine „zuivere” coöperaties, die bij het bestaande regime buiten de vennootschapsbelasting blijven, door de nieuwe regeling in deze belasting zouden worden betrokken. De franchise vergroot het bedrag van de aan de belasting onttrokken „verlengstukwinst”.

Het derde lid omschrijft wat in het eerste lid, letter *h*, en in het tweede lid onder „waarde” moet worden verstaan. Reeds in § 1 kwam tot uiting dat voor de verschillende soorten van coöperaties in de teller van de splitsingsbreuk de waarde van de goederen of andere prestaties op verschillende wijze in aanmerking moet worden genomen. Op technisch eenvoudige wijze is dit in het onderhavige derde lid verwerkt door een driedeling te maken naar de verschillende soorten van transacties tussen de coöperatie en haar leden. Aldus wordt voorkomen dat een verdeling zou moeten worden gemaakt naar de soorten van coöperaties, een verdeling welke al aanstonds op moeilijkheden stuit indien men denkt aan coöperaties die zowel aan de leden leveren als van hen betrekken of aan coöperaties die zowel goederen als diensten leveren of afnemen. In de gekozen opzet worden allereerst de goederen-transacties verdeeld in leveringen door en leveringen aan de leden. Voor de leveringen door de leden (letter *a*) wordt als waarde aangenomen de normale leverantieprijs, zoals hierboven nader is

omschreven, voor de leveringen aan de leden (letter *b*) de inkoopprijs van de goederen, die zonder bewerking of verwerking aan de leden worden doorgeleverd. Worden echter deze goederen in de onderneming van de coöperatie zelf geproduceerd of bewerkt, dan dient als maatstaf te gelden de grondstoffenprijs, daar de in het productieproces aan deze grondstoffen toegevoegde waarde gelijk staat met de in § 1 besproken verdeling van door leden geleverde grondstoffen.

Ten aanzien van de in het algemeen van weinig belang zijnde „andere prestaties” — verrichte diensten van de leden jegens de coöperatie of van de coöperatie jegens de leden — is naar het oordeel van de ondergetekenden een verdere verdeling — zo deze al mogelijk zou zijn — niet nodig. Voor alle „andere prestaties” is daarom in letter *c* als waarderingsmaatstaf aangewezen de prijs welke daarvoor in het economische verkeer pleegt te worden bedongen.

Artikel 9. De bepalingen van dit artikel komen — behoudens onderdeel *e*, dat ontleend is aan het overeenkomstige voorschrift van artikel 36, eerste volzin, van het wetsontwerp inzake de inkomstenbelasting — overeen met die van artikel 14 van het Besluit. De letters *a*, *b*, *c* en *d* treden respectievelijk in de plaats van de punten 1, 2, 6 en 3 van genoemd artikel 14.

In letter *a* is de zinsnede „daaronder begrepen de aandelen in de winst, uitgekeerd op winst- of amortisatiebewijzen, welke zijn uitgereikt aan schuldeisers ter delging van hun schuldverdring” niet overgenomen, omdat zij, mede gelet op de constante jurisprudentie van de Hoge Raad, overbodig is. Het gestelde ten aanzien van coöperaties is een aanvulling die reeds uitvoerige toelichting vond in § 1 en bij artikel 8.

In letter *b* is de zinsnede „tenzij zij naar haar aard tot de kosten van een onderneming behoren” aangebracht om te voorkomen, dat door een al te strenge interpretatie van deze bepaling winstuitkeringen, welke materieel als bedrijfskosten dienen te worden aangemerkt, zoals de toekenning van een statutair winstaandeel aan een pensioen- of voorzieningsfonds, onder de fiscale winst zouden worden begrepen.

In letter *c* is de in artikel 14, onder 6), van het Besluit voorkomende beperking van de vaste interessen tot die op verplichte inleggelden en verplichte kapitaalverstrekkingen vervallen, omdat door handhaving van het woord „verplichte” wellicht een ongewilde tegenstelling zou worden opgeroepen.

Aan het verschil in redactie tussen letter *d* en het bepaalde onder 3) van artikel 14 van het Besluit behoeft geen betekenis te worden toegekend.

Artikel 10. In de Nota inzake de algemene herziening is uiteengezet op hoedanige wijze een verantwoorde belastingheffing met betrekking tot de commissarissenbeloningen kan worden verkregen. Aldaar is betoogd dat er in de nieuwe wetgeving geen plaats is voor een afzonderlijke belasting van de commissarissenbeloningen in de persoonlijke sfeer, doch wel voor een gedeeltelijke niet-aftrekbaarheid van deze beloningen voor de in de vennootschapsbelasting betrokken winst. De rechtsgrond van deze gedeeltelijke niet-aftrekbaarheid wordt gevonden in het feit dat de beloningen veelal niet ten volle een vergoeding voor gepresteerde arbeid vormen, doch ten dele het karakter hebben van winstuitdelingen. Daartoe is in het onderhavige artikel 10 een eenvoudige, verantwoordte regeling neergelegd, in die voege dat de in een jaar door een commissaris genoten beloning, indien deze hoger is dan f 2000, slechts voor de helft en tot ten minste f 2000 en ten hoogste f 10 000 aftrekbaar is. Commissarissenbeloningen, welke niet hoger zijn dan f 2000 per jaar, zijn volledig aftrekbaar. De beloning welke het artikel op het oog heeft, wordt gevormd door het totale door het lichaam ten bate van haar commissaris opgeofferde bedrag en omvat derhalve zowel het eventuele aandeel in de winst als mogelijke vaste bestanddelen, zoals presentiegeld, vast „salaris”, premie of inkoop-som voor pensioen dan wel de jaarlijkse aanwas van een pensioenverplichting. Het van de winst aftrekbare bedrag dient voor elke commissaris afzonderlijk te worden vastgesteld.

Voorts zij opgemerkt dat commissarissenbeloningen, voor zover zij niet aftrekbaar zijn, uitdelingen in de zin van artikel 21 zijn, zodat hiervoor het verlaagde uitdelingstarief zal gelden.

Artikel 11. Dit artikel bestendigt de objectieve vrijstelling van artikel 9 van het Besluit. Tegen het omzetten van de aan spaarbanken toegekende vrijstelling in een subjectieve, waarvan de wenselijkheid van de zijde van de spaarbanken is betoogd, hebben de ondergetekenden bezwaar met het oog op de heffing van de belasting in gevallen waarin een spaarbank, bij voorbeeld door het verhuren van safeloketten en het tegen vergoeding bemiddeling verlenen bij aankoop van effecten, in concurrentie treedt met banken tot wier gewone bedrijf het verrichten van dergelijke diensten behoort.

Het niet overnemen in het ontwerp van het voorschrift van artikel 15 van het Besluit, volgens hetwelk met bedrijfskosten geen rekening wordt gehouden voor zover zij verband houden met gedeelten van de winst welke niet aan de belasting zijn onderworpen, leidt niet tot wijziging in de toepassing van de onderhavige vrijstelling omdat winst een netto begrip is.

Artikel 12. In aansluiting aan hetgeen in § 1 met betrekking tot de deelnemingsvrijstelling is medegedeeld, wijzen de ondergetekenden erop dat de in het onderhavige artikel voorgestelde regeling op de volgende punten afwijkt van die welke is vervat in artikel 10 van het Besluit.

1. Vervallen is de beperking tot de in artikel 10, vierde lid, van het Besluit genoemde belastingplichtigen; de nieuwe regeling zal gelden voor alle belastingplichtigen.

2. De vrijstelling is uitgebreid tot deelnemingen in coöperatieve verenigingen en andere verenigingen op coöperatieve grondslag. Aangezien het bij deze verenigingen gaat om personenassociaties, ligt het voor de hand het deelnemingscriterium uitsluitend te zoeken in het lidmaatschap.

3. Vervallen is de in het slot van artikel 10, tweede lid, van het Besluit voorkomende eis dat het aandeelhouderschap niet wederkerig is. Voor het handhaven van deze eis, ingegeven door de wens langs fiscale weg het bestaan van civiel-rechtelijk niet wenselijk geachte, zwevende vennootschappen tegen te gaan, achten de ondergetekenden een voldoende grond niet aanwezig.

4. De vrijstelling zal niet alleen gelden voor dividenden doch zich uitstrekken tot al hetgeen uit hoofde van de deelneming wordt genoten. Deze uitbreiding heeft met name ten doel dat onder de nieuwe regeling ook koerswinsten in de vrijstelling zullen delen. Uiteraard dient de vrijstelling voor koerswinsten hand in hand te gaan met de uitschakeling van koersverliezen op de deelneming. Anders zou bij de moedermaatschappij de situatie ontstaan, dat alle verliezen op deelnemingen aan de fiscus worden gepresenteerd, terwijl de winsten buiten de belastingheffing blijven. Het in de eerste volzin van het eerste lid gebezigde begrip „voordelen” omvat dus, evenals het begrip voordelen in bijv. artikel 7 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960, evenzeer de negatieve resultaten.

In het derde lid is de in § 1 reeds besproken bijzondere voorziening getroffen voor het geval de dochtermaatschappij wordt geliquideerd. Deze voorziening, welke een uitzondering is op de hierboven genoemde uitschakeling van verliezen, komt hier op neer dat het eventuele verlies, dat bij liquidatie van de dochtermaatschappij tot uitdrukking komt in het deelnemingsbezit van de moedermaatschappij, bij de laatstgenoemde maatschappij in aanmerking wordt genomen in het jaar waarin definitief vaststaat hoe groot dit verlies is, dat is het jaar waarin de vereffening is voltooid. Zoals ter aangewezen plaatse is uiteengezet, wordt de voorgestelde regeling gemotiveerd met het feit dat door de liquidatie van de dochter voor goed de mogelijkheid verloren gaat de verliezen van deze maatschappij nog met winsten van haarzelf te compenseren. In stede van dit onverrekend gebleven verlies vast te stellen en over te brengen naar de moedermaatschappij — welk re-

gime op grote praktische bezwaren zou stuiten — hebben de ondergetekenden gemeend aansluiting te moeten zoeken bij het verlies dat zich bij de moedermaatschappij manifesteert.

Dit verlies is gesteld op het verschil tussen het bedrag dat voor de verkrijging van de deelneming c.a. is opgeofferd, en de som van de daarop ontvangen liquidatieuitkeringen. Het eerstgenoemde bedrag kan lager zijn dan de aanschaffingsprijs, met name indien na de verwerving van de deelneming reserves, welke de aanschaffingsprijs hebben beïnvloed, tot uitdeling zijn gekomen.

Ten slotte maakt het feit dat de voorgestelde wijzigingen van het deelnemingsregime een bijzondere omstandigheid vormen in de zin van artikel 9 van het wetsontwerp in zake de inkomstenbelasting, waardoor de belastingplichtige op een ander systeem van waardering van een bij de invoering van de wet bestaande deelneming kan overgaan, een overgangsbepaling noodzakelijk. Immers indien onder het Besluit voor de deelneming het systeem van waardering op „kostprijs of lagere geldswaarde” is gevolgd en de boekwaarde van de deelneming daardoor lager dan de kostprijs is komen te liggen, zou een overgang op het systeem van waardering op kostprijs tot gevolg hebben dat het bedrag van het vroegere waarderingsverlies, hetwelk voor de vennootschapsbelasting onder de werking van het Besluit reeds in aanmerking is genomen, onder de nieuwe wet andermaal het verlies op de deelneming bij liquidatie zou vergroten. Deze dubbelstelling nu wordt voorkomen door de bepaling van het nieuwe tweede lid van artikel 29 van het wetsontwerp, houdende dat voor de berekening van het deelnemersverlies bij liquidatie de kosten van verkrijging van de deelneming niet hoger worden gesteld dan de boekwaarde aan het einde van het jaar waarover voor het laatst vennootschapsbelasting volgens het Besluit is geheven.

5. De bepaling van artikel 15 van het Besluit, dat kosten welke met vrijgestelde winstbestanddelen verband houden, niet als bedrijfskosten worden aangemerkt, is — zoals reeds in de toelichting op artikel 11 is opgemerkt — niet overgenomen. In tegenstelling tot hetgeen geldt voor de in artikel 11 van het ontwerp geregelde vrijstelling, betekent het niet overnemen van het voorschrift van artikel 15 van het Besluit een wijziging in de toepassing van de deelnemingsvrijstelling.

De in het eerste lid van artikel 12 gebezigde term „voordelen” heeft betrekking op het saldo van bepaalde positieve en negatieve brutobedragen. Daarbij komen als positieve bedragen in aanmerking de ter zake van de deelneming ontvangen dividenden en uitkeringen op winstbewijzen, alsmede de winst bij verkoop van de aandelen of winstbewijzen, dan wel de winst die wordt genoten bij de liquidatie van de vennootschap waarin is deelgenomen. Als negatieve bedragen gelden afboekingen op de boekwaarde van de deelneming, alsmede, verlies bij verkoop of liquidatie. Door het niet overnemen van hetgeen thans in artikel 15 van het Besluit is bepaald zullen in het vervolg de met de deelneming verband houdende kosten, zoals de kosten van een geldlening waarmede de deelneming wordt gefinancierd en de zogenaamde beheerskosten, niet meer op de ter zake van de deelneming vrijgestelde baten in mindering behoeven te worden gebracht. Daardoor wordt voorkomen dat deze kosten — evenals tot dusverre — noch bij de moedermaatschappij, noch bij de dochtermaatschappij ten laste van de winst zouden kunnen worden gebracht. Leidt het wel in aanmerking nemen van deze kosten tot een gezond resultaat in de binnenlandse verhoudingen, bij deelnemingen van een binnenlandse moeder in een buitenlandse dochter noopt de mogelijkheid dat belanghebbenden de winst van de binnenlandse moeder zouden belasten met aanzienlijke bedragen wegens renten van geldleningen waarmede de buitenlandse dochter is gefinancierd, tot voorzichtigheid. In het regime van de vrijstelling voor buitenlandse deelnemingen, belichaamd in het tweede lid van artikel 12, is daarom — uitsluitend voor de buitenlandse verhoudingen — de regeling van artikel 15 van het Besluit bestendigd.

6. De grens voor het al dan niet aanwezig zijn van een tot vrijstelling aanleiding gevende deelneming is verlaagd van

25% op 5%, terwijl in de buitenlandse verhouding deelnemingen welke als belegging worden aangehouden van de vrijstelling zijn uitgesloten. Aan het in § 1 dienaangaande opgemerkte kan hier nog worden toegevoegd dat het vierde lid van artikel 12 dusdanig is geformuleerd, dat bij verschil van mening de inspecteur aannemelijk zal moeten maken dat het aandelenbezit het karakter van belegging heeft. Voor zoveel nodig zij vermeld, dat een belegging niet aanwezig is in het geval een buitenlandse dochtermaatschappij van een Nederlandse moedermaatschappij optreedt als houdster van de aandelen van eveneens buitenlandse kleindochtermaatschappijen, wier activiteit ligt in de lijn van de bedrijfsuitoefening van de Nederlandse moedermaatschappij. Eventueel dienen dus ook de relaties met de achterliggende lichamen in het oog te worden gevat.

Met het oog op de mogelijkheid dat zich gevallen kunnen voordoen waarin het redelijk is de deelnemingsvrijstelling mede toe te passen bij een aandelenbezit dat niet voldoet aan de eisen van het derde lid, is in het vijfde lid een bepaling opgenomen overeenkomende met die van artikel 10, derde lid, van het Besluit.

De in artikel 11 van het Besluit aan de Secretaris-Generaal (thans: Minister) verleende bevoegdheid te bepalen of en in hoeverre de deelnemingsvrijstelling overeenkomstige toepassing vindt met betrekking tot beleggingsmaatschappijen, ook al is een aanmerkelijk belang niet aanwezig, is in het ontwerp niet overgenomen. In de plaats daarvan wordt in artikel 27 regeling van deze materie aan de Kroon voorbehouden.

Artikel 13. Het voorschrift van dit artikel, dat toepassing zal kunnen vinden bij fusie van ondernemingen, heeft dezelfde strekking als artikel 18, tweede lid, van het Besluit. De redactie is echter enigszins ruimer.

Daar het niet mogelijk is de voorwaarden waaronder overdracht van stille reserves kan worden toegestaan, voor alle gevallen van fusie die zich kunnen voordoen volledig en scherp omlijnd in de wet op te sommen, dient het aan de Minister te worden overgelaten die voorwaarden van geval tot geval vast te stellen, zoals ook voor het in het volgende artikel behandelde geval van fictieve samensmelting is voorgeschreven. De te stellen voorwaarden zullen in het algemeen betrekking hebben op de vervroegde afschrijving, de investeringsaftrek en de desinvesteringsbijstelling. Uiteraard zullen, indien daartoe aanleiding bestaat, in de te stellen voorwaarden ook de zogenaamde fiscale reserves als bedoeld in de artikelen 13 en 14 van het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 kunnen worden betrokken terwijl, ingeval een derde bij de fusie enig belang heeft, er ook voorwaarden met betrekking tot deze derde zullen kunnen worden gesteld.

Uit het woord „kan” is af te leiden dat de Minister vrijstelling van overdrachtswinst in bepaalde gevallen ook zal kunnen weigeren. Met name zal zulks het geval zijn bij lichamen welke bedrijf feitelijk bestaat uit het verhandelen van ondernemingen.

Artikel 14. Dit artikel komt overeen met artikel 27 van het Besluit op de Winstbelasting 1940, voor de vennootschapsbelasting van toepassing verklaard bij artikel 32, onder 5), van het Besluit, behoudens dat de regeling voortaan slechts zal kunnen worden toegepast wanneer beide lichamen naamloze vennootschappen zijn, zulks aangezien gebleken is dat alleen voor naamloze vennootschappen daaraan een werkelijke behoefte bestaat.

Het tweede lid van genoemd artikel 27 is niet in het ontwerp overgenomen, omdat het daarin bepaalde in de voorwaarden zelf kan worden opgenomen.

Artikel 15. Dit artikel heeft dezelfde strekking als artikel 16a van het Besluit, behoudens dat de in de toelichting bij artikel 6 van het ontwerp vermelde omstandigheid, dat voortaan de vermindering wegens aftrekbare giften aan die ter zake van nog verrekenbare verliezen zal voorafgaan, in sommige gevallen tot gevolg zal kunnen hebben dat het in het artikel genoemde per-

centage zal moeten worden toegepast op een hoger bedrag dan onder de werking van het Besluit het geval zou zijn geweest. De redactie is aangepast aan die van het overeenkomstige artikel van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960, terwijl ook het percentage — vier — concordant is gemaakt met dat van bedoeld ontwerp.

Artikel 16. Het onderwerpelijke artikel regelt de belastingplicht van niet binnen het Rijk gevestigde lichamen door verwijzing naar de bepalingen welke voor de inkomstenbelasting gelden ten aanzien van de objectieve belastingplicht van niet binnen het Rijk wonende natuurlijke personen. De redactie is aangepast aan die van artikel 6.

Artikel 17. De bepalingen van dit artikel komen nagenoeg overeen met die van artikel 23, eerste en tweede lid, van het Besluit zoals deze luiden na de bij artikel II, letter C, van de Wet van 24 december 1953 (*Stb.* 591) in het tweede lid aangebrachte wijzigingen met dien verstande, dat thans ook de in artikel 13 geregelde geruisloze overgang in de — overigens sporadisch voorkomende — gevallen waarin dit nodig mocht zijn, uitdrukkelijk van toepassing wordt verklaard. Aangezien de in artikel 8, letter c, van het wetsontwerp inzake de inkomstenbelasting opgenomen vrijstelling van f 7500 van de winst bij het staken van een onderneming niet geldt voor binnenlandse lichamen, is deze vrijstelling thans ook ten aanzien van buitenlandse belastingplichtigen buiten toepassing verklaard. Het derde lid van artikel 23 is, als zijnde overbodig, niet overgenomen.

Artikel 18. Het principe van artikel 22 van het Besluit is behouden. De toevoeging „tenzij de leiding van de onderneming binnen het Rijk gevestigd is” is noodzakelijk om, voor het geval een verdrag ter voorkoming van dubbele belasting het recht om belasting te heffen van een vervoeronderneming toewijst aan de Staat waar de werkelijke leiding van de onderneming is gevestigd, te voorkomen dat de nationale wetgeving Nederland zou beletten, van dit recht gebruik te maken. Bedacht dient hierbij te worden dat de leiding van de onderneming niet behoeft samen te vallen met de zetel van het lichaam.

Artikelen 19 en 20. Voor de toelichting van deze artikelen moge worden verwezen naar die van de overeenkomstige artikelen van Hoofdstuk IV van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960. De aandacht wordt erop gevestigd dat als gevolg van de bepaling van artikel 2, derde lid, van de aldaar bedoelde lichamen de stichting van de onderneming samenvalt met het ontstaan van de belastingplicht.

Voor de bepaling van het derde lid van artikel 19 moge worden verwezen naar hetgeen in § 1 gezegd is ten aanzien van de egalisatiereserve van verzekeraars.

De bepaling van het zesde lid van artikel 19, welke in het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 niet voorkomt, wordt ook in het Besluit niet aangetroffen. Zij is ingegeven door de noodzaak, een dam op te werpen tegen het sinds de verruiming van de compensatietermijn in 1953 ingeslopen misbruik van het verhandelen van lege vennootschappen louter om derden te doen profiteren van een in zulk een vennootschap nog aanwezig verrekenbaar verlies. Door het gebruik van het woord „voordien” worden ook verliezen, geleden in het jaar van de overdracht der aandelen tot aan het tijdstip van die overdracht, van compensatie uitgesloten.

Het vijfde lid komt overeen met het bij de Nota van Wijziging betreffende het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 aan artikel 44 van dat wetsontwerp toegevoegde vijfde lid.

Artikel 21. Het eerste lid bevat het tarief van 43%, met een tariefsverlichting tot 40% voor de kleinere winsten. Dit is het bestaande tarief zonder de tijdelijke verhoging.

Het tweede lid behelst het lagere tarief voor de door binnenlandse belastingplichtigen uitgedeelde winsten. Dit lagere uitdelingstarief is om wettechnische redenen op indirecte wijze in de wettekst vastgelegd, nl. in de vorm van een aftrek van 15% van de uitdelingen op de naar het tarief van 40%—43% te berekenen belasting over het gehele belastbare bedrag.

Met de in het vierde lid aangegeven forfaitaire begrenzing van het bedrag waarover de aftrek ten hoogste wordt berekend, tot twee derde gedeelten van het belastbare bedrag, wordt op een eenvoudige wijze bereikt dat het bedrag van de uitdelingen dat tot tariefsreductie kan leiden, praktisch gesproken, beperkt wordt tot het bedrag van de fiscale winst verminderd met de verschuldigde belasting. Zou ook voor hogere uitdelingen tariefsreductie worden verleend, dan zou daarmee immers ten onrechte een belastingverlagende invloed worden toegekend aan winstbestanddelen welke niet tot de betrokken fiscale jaarwinst behoren, doch deel uitmaken van definitief dan wel voorlopig van belasting vrijgestelde winst (men denke hier bijv. aan de investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving) of van fiscale winsten uit vroegere jaren. De redenen waarom bij de bepaling van de limiet van de aftrek enerzijds het belastbare bedrag wordt verminderd met vrijwillige winsttoevoegingen uit de N.O.R., anderzijds een vermeerdering wordt toegepast wegens de op binnenlandse deelnemingen ontvangen winstuitkeringen, zijn hiervoren reeds in het algemene gedeelte van de memorie van toelichting uiteengezet.

Het derde lid bevat de compenserende heffing van 15% over de uitkeringen, ontvangen op een deelneming in een hier te lande gevestigd lichaam. Technische redenen, met name het belang van een zo eenvoudig en toch doeltreffend mogelijke uitvoering van het gedifferentieerde tarief, nopen, zoals in § 1 reeds is gezegd, er toe de tariefsreductie eveneens te verlenen voor de uitdelingen van een dochtermaatschappij aan de moedermaatschappij. De compenserende heffing bij de moedermaatschappij bewerkstelligt dat dit deel van de winst van de dochtermaatschappij aan een vennootschapsbelasting van 40%—43% onderworpen blijft. Geeft de moedermaatschappij het van de dochtermaatschappij ontvangen dividend door aan haar eigen aandeelhouders, dan treedt het tweede lid in werking, waardoor de aanvullende heffing weer ongedaan wordt gemaakt. Ten einde te voorkomen dat bij de moedermaatschappij een bijtelling zou worden toegepast welke groter is dan de vermindering bij de dochtermaatschappij — welke vermindering immers volgens het vierde lid wordt berekend over ten hoogste twee derden van de jaarwinst — is in het vijfde lid bepaald, dat de vermeerdering bij de moedermaatschappij niet meer bedraagt dan de vermindering bij de dochtermaatschappij.

De in het zevende en achtste lid opgenomen positieve en negatieve begrenzing van de uitdelingen, waarop het gereduceerde tarief kan worden toegepast, is reeds in § 1 gemotiveerd. Hoewel van het standpunt van de vennootschap bezien, de uitgifte van bonusaandelen geen uitdeling van winst is doch een omzetting van winstreserves in aandelenkapitaal, zou de omstandigheid dat de nominale waarde van deze stukken ingevolge artikel 25, eerste lid, van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 voor de aandeelhouder als dividend wordt beschouwd, twijfel kunnen doen rijzen aangaande de vraag of de bonusaandelen voor het gereduceerde tarief medetellen. Bovendien zou ten aanzien van een bonusaandeel dat het karakter van stockdividend heeft, kunnen worden gesteld dat de uitreiking berust op een formeel winstverdelingsbesluit. Ten einde op dit punt zekerheid te scheppen is daarom in het achtste lid, letter *b*, een uitdrukkelijke bepaling opgenomen welke de bonusaandelen c.a. van de tariefsreductie uitsluit. De formulering van de bepaling is aldus gekozen dat daaronder niet alleen vallen de bijschrijving op en de uitreiking van stukken die recht geven op een aandeel in het kapitaal van de belastingplichtige, maar ook een vergroting van het aandelenkapitaal in gevallen waarin geen aandeelbewijzen bestaan.

Een bijzonder punt vormen de door de coöperatieve verenigingen aan haar leden gedane uitkeringen van rente op inleggelden en de bij uitdeling van de leden vrijgestelde „verlengstukwinst” (artikel 9, letter *c*, en artikel 8, eerste lid, letter *h*). Blijkens de beschouwingen in § 1 staat de rente op inleggelden op één lijn met het aandeelhoudersdividend bij de vennootschappen op aandelen. Vandaar dan ook dat deze door de coöperatie gedane uitdelingen in het zevende lid gerangschikt worden onder de winstuitdelingen welke in de tariefsre-

ductie delen. Aan de andere kant worden echter in het achtste lid, letter *a*, de van de winst in aftrek komende winstuitdelingen van de coöperatie, bedoeld in artikel 8, eerste lid, letter *h*, waarvoor een bijzondere belastingvrijdom bestaat, buiten het uitdelingstarief gesteld.

Het negende lid bedoelt de mogelijkheid te scheppen in bijzondere gevallen de in het derde lid voorgeschreven compenserende heffing van 15% over ontvangen deelnemingsdividenden van hier te lande gevestigde lichamen achterwege te laten. Hierbij valt met name te denken aan gevallen waarin het ontvangen deelnemingsdividend bij de uitdelende vennootschap nog onder de werking van de tariefbepalingen van het Besluit is gevallen en door de ontvangende vennootschap niet wordt doorgegeven.

Ten aanzien van de in het zesde lid vervatte bepaling mogen de ondergetekenden verwijzen naar de in § 1 gegeven toelichting.

Ter zake van de opnemings onder het zevende lid, letter *c*, van het niet van de winst aftrekbare deel van beloningen van commissarissen wordt verwezen naar de toelichting op artikel 10.

De in artikel 26 van het Besluit voorgeschreven afronding van het belastbare bedrag is niet in het ontwerp overgenomen, aangezien dit een onderwerp is dat ligt op het terrein van de praktische uitvoering van de wet.

Artikel 22. De in dit artikel vervatte sanctiebepaling met betrekking tot de herkapitalisatieregeling van artikel 49 van het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 is bij de toelichting op dat artikel reeds aangekondigd. Afgezien van de gestelde termijn komt de voorgestelde bepaling materieel overeen met de overeenkomstige regeling in artikel 3 van de Wet op de herkapitalisatie 1957. De uitdrukking „geheel ongedaan maken van de herkapitalisatie” in het derde lid bedoelt een eenvoudige formulering te geven voor de gevallen waarin door een formele teruggave of een verkrijging van eigen aandelen het vergrote kapitaal daalt beneden de voor de faciliteit gestelde grens van 125% van het oorspronkelijke kapitaal.

Artikel 23. Dit artikel komt overeen met artikel 50 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960.

Artikelen 24 en 25. Het bepaalde in artikel 24 en artikel 25, eerste lid, treedt in de plaats van de bepalingen van artikel 30 van het Besluit voor zover deze niet reeds zijn overgebracht naar artikel 15 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen. De tekst van artikel 24 is concordant met die van artikel 51, eerste lid, van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960; verwezen moge worden naar de aldaar gegeven toelichting. Artikel 25, tweede lid, van het ontwerp beoogt de mogelijkheid te scheppen tot het uitvaardigen van een voorschrift ter vertraging van de invordering van voorlopige aanslagen.

Artikel 26. Dit artikel is ontleend aan artikel 31 van het Besluit, met dien verstande, dat het bepaalde in letter *c*, zo veel mogelijk in overeenstemming is gebracht met de overeenkomstige bepaling van artikel 30, letter *a*, van het wetsontwerp inzake de loonbelasting.

Artikel 27. Dit artikel treedt, voor wat het eerste gedeelte daarvan betreft, in de plaats van artikel 11 van het Besluit. In de algemene maatregel van bestuur, welke de thans geldende, mede op laatst genoemd artikel gebaseerde Beschikking Beleggingsmaatschappijen zal vervangen, zal ten aanzien van de behandeling van al hetgeen uit hoofde van het bezit van aandelen en winstbewijzen, uitgegeven door vennootschappen op aandelen, wordt genoten — daaronder begrepen voor- en nadelige koersverschillen — aansluiting worden gezocht bij het bepaalde in artikel 12, eerste lid, door het opnemen van het voorschrift dat deze voor- en nadelen bij het bepalen van de winst buiten aanmerking blijven. Aldus wordt de instelling van een koersverschillenreserve — behoudens voor wat betreft obligaties — overbodig.

Overigens vervangt het artikel het voorschrift van artikel 34, eerste lid, onder 1), van het Besluit, betreffende de bevoegdheid van de Secretaris-Generaal (thans: Minister) tot het uitvoeren van aanvullingsvoorschriften.

De in laatstbedoeld artikel verleende bevoegdheid tot het uitvoeren van uitvoeringsvoorschriften en tot toepassing van de zogenaamde hardheidsclausule is overgebracht naar de artikelen 62 en 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen.

Het ligt niet in de bedoeling, de thans in artikel 2 van de Achtste Aanvullingsbeschikking Venootschapsbelasting 1942 geregelde vrijstelling bij hypotheekbanken te handhaven wijl in de praktijk gebleken is dat deze niet slechts van zeer beperkte omvang is doch ook niet heeft beantwoord aan haar doel: het volstorten van de aandelen te stimuleren.

Artikel 28. Voor de inhoud van deze bepaling moge worden verwezen naar het in § 1 van deze toelichting gestelde inzake de egalisatiereserve van verzekeraars. De aandacht wordt erop gevestigd dat het overbrengen van de egalisatiereserve van verzekeraars naar de nieuwe onbelaste reserve medebrengt, dat afkoop tegen een gereduceerd tarief mogelijk wordt. De ondergetekenden achten dit in overeenstemming met de realiteit dat aan de fiscale claim op de beide hier genoemde reserves slechts een bescheiden waarde kan worden toegekend. De overgang van een eventuele in de egalisatiereserve begrepen herleide overgangsreserve geschiedt op dezelfde wijze als bij de Wet Belastingherziening 1950 is geschied.

Artikel 29. Het eerste lid van dit artikel bepaalt dat de afwikkeling van de z.g. nieuwe onbelaste reserve (N.O.R.) voor de aan de venootschapsbelasting onderworpen lichamen geschiedt op de voet van artikel 57 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960; hiermede treedt de on-

derwerpelijke bepaling in de plaats van het bij artikel 72, derde lid, van vorengenoemd wetsontwerp ingetrokken artikel 4 van de Wet Belastingherziening 1950. Voor het ontstaan van de N.O.R. blijven de artikelen 3 en 5 van de laatstbedoelde wet van belang.

Artikel 30. Voor de toelichting op deze bepaling moge worden verwezen naar het inzake de hierbedoelde kredietcoöperaties gestelde in § 1 van deze toelichting.

Artikel 31. Dit artikel is concordant met artikel 65 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960.

Artikel 32. De Wet Belastingherziening 1950 is niet ingetrokken omdat de in artikel 10 daarvan opgenomen faciliteit ter stimulering van de woningbouw, hoewel dit een regeling met een tijdelijk karakter is, voorlopig nog reden van bestaan heeft. Ook de artikelen welke betrekking hebben op de overgangsreserve hebben hun bestaansrecht niet geheel verloren.

Artikel 33. Dit artikel belichaamt de in de Nota inzake de algemene herziening reeds besproken civielrechtelijke bepaling inzake de verlaging van de commissarissenbeloningen in verband met de wijzigingen in het daarvoor geldend fiscale regime.

De Minister van Financiën,
J. ZIJLSTRA.

De Staatssecretaris van Financiën,
VAN DEN BERGE.